TVRĐAVE BARONE I SV. IVAN U ŠIBENIKU

Radovčić, Bruna-Paula

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:242722

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

Repository of Faculty of humanities and social sciences

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU

FILOZOFSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

TVRĐAVE BARONE I SV. IVAN U ŠIBENIKU

BRUNA-PAULA RADOVČIĆ

Split, 2020.

Sveučilište u Splitu – Filozofski fakultet

Odsjek za Povijest umjetnosti

Predmet: Umjetnost XVII. i XVIII. stoljeća

TVRĐAVE BARONE I SV. IVAN U ŠIBENIKU

Student:

Bruna-Paula Radovčić

Mentor:

dr. sc. Ivana Prijatelj Pavičić, prof.

Split, rujan 2020.

Sadržaj

1. Uvod 1
2. Razrada 2
2.1. O Šibeniku 2
2.2. Povijesni razvoj grada Šibenika do izgradnje tvrđava Barone i sv.Ivana 5
2.3. Povijesni kontekst i uloga nastanka tvrđava Barone i sv. Ivan 6
2.4. Opće informacije o tvrđavama sv. Ivana i Barone 10
2.4.1. Tvrđava sv. Ivana 10
2.4.2. Tvrđava Barone 16
2.5. Arheološka istraživanja na tvrđavama sv. Ivana i Barone 19
2.5.1. Tvrđava sv. Ivana 19
2.5.2. Tvrđava Barone 27
2.6. Stanje tvrđava sv. Ivana i Barone prije obnove 32
2.7. Revitalizacija tvrđava sv. Ivana i Barone 37
2.7.1. Tvrđava sv. Ivan 37
2.7.2. Tvrđava Barone 41
3. Zaključak 46
4. Literatura 47
Sažetak 50
Summary 50

1. Uvod

Tema završnog rada je tvrđave Barone i sv. Ivan u Šibeniku. Rad je podijeljen na dva dijela. Prvi dio rada odnosi se na općenite informacije o gradu Šibeniku, njegovom postanku, imenu i zaštitniku, te o samoj povijesti grada sve do izgradnje tvrđava, odnosno do 1646. godine. Drugi dio završnog rada obrađuje sedam manjih tematskih cjelina. Prije svega, trebalo je objasniti razlog izgradnje tvrđava te njihovu presudnu ulogu u Kandijskom ratu. Zatim su navedene opće informacije o tvrđavama: oblik i forma tvrđava, tehnike gradnje te faze proširenja i adaptacije. Nadalje, u radu su predstavljeni rezultati arheoloških istraživanja provedenih na tvrđavi sv. Ivana 2015. i 2017. godine, te na tvrđavi Barone 2015. godine. Sljedeća tematska cjelina koju je bilo nužno obraditi je stanje tvrđava prije obnove, te različite funkcije koje su tvrđave pridobile. Današnja funkcija tvrđava obrađena je u posljednjem poglavlju ovog rada. Detaljno su predstavljeni projekti revitalizacije obje tvrđave. Tvrđava Barone završila je proces revitalizacije 2016. godine, te je istaknuta njezina osnovna vizija projekta: restauracija, revitalizacija, održivo korištenje tvrđave, te njezina kulturno-turistička valorizacija. Tvrđava sv. Ivana je u procesu revitalizacije. U radu su obrađeni glavni projekt, ciljevi i dosadašnji napredak obnove. Ovu temu sam odabrala zbog raznolike i uzbudljive povijesti grada Šibenika, te neizmjerne kulturno-povijesne važnosti tvrđava grada Šibenika, a prvenstveno zbog tvrđave sv. Ivana, koja je najveći projekt revitalizacije ikad dodijeljen gradu Šibeniku.

2. Razrada

2.1. O Šibeniku

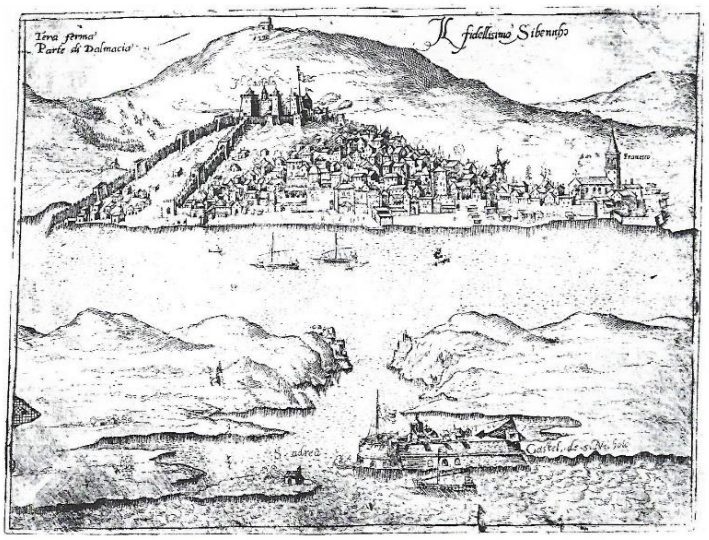
Drevni Šibenik se u povijesti prvi put oglasio ispravom hrvatskog kralja Petra Krešimira IV., 1066. godine. Zbog toga se već tradicionalno naziva i Krešimirovim gradom.[1] Koliko vremena je Šibenik postojao i prije nego što se 1066. god. prvi put oglasio u povijesnim izvorima, ne možemo sigurno i određeno tvrditi, jer o tome povijesni izvori šute.[2] Ostali naši gradski centri na jadranskoj obali mnogo su stariji od Šibenika i svoj su život započeli još kao primorska naselja starih Ilira, neki kao grčke kolonije, a drugi kao rimske urbane aglomeracije.[3] Postanak i razvitak Šibenika vezan je, međutim, uz dolazak slavenskog etnosa na Balkan i državno-politički razvitak hrvatskog naroda u jadranskom području.[4] Šibenik je, dakle, jedan od najstarijih hrvatskih gradova na našoj morskoj obali.[5] Uz gradsko vijeće, status i teritorij (distrikt), grad i formalno dobiva 1298. godine, nakon stoljeća natezanja s trogirskim biskupima, vlastitu biskupiju i status grada (civitas).[6] U nizu isprava Šibenik se naziva civitas, a građani Šibenika cives.[7] Prema navodima Slavka Grubišića, poznato je da su prvi stanovnici grada Šibenika bili poljodjelci i ribari, te oni koji su se bavili trgovinom, naročito pomorskom, koja je u ono vrijeme ranog srednjeg vijeka bila usko vezana i isprepletena s gusarenjem.

Šibenik je započeo svoj život kao castrum-utvrda. Izgradili su ga Hrvati u vremenu od VIII. do najkasnije X. stoljeća. U drugoj polovici XI. stoljeća javlja se u hrvatskoj državi kao jedno od sijela njenih kraljeva P. Krešimira IV, Zvonimira i Stjepana II.[8]

Ako promotrimo geografski položaj na kojem se rađao i razvijao stari Šibenik, uočit ćemo da je to mjesto na ušću rijeke Krke, na srednjem obalnom području između Biograda i Trogira (gdje nema drugih gradova), na strmoj, 70 metara nad morem visokoj klisuri odakle se moglo uspješno braniti i imati dobar pogled i kontrolu nad prostranom prirodnom lukom i razvijenim arhipelagom i kopnenom okolicom.[9] To su sigurno bili razlozi koji su uvjetovali i utjecali na izbor

[1] Grubišić, S. (1974.), Šibenik kroz stoljeća, Šibenik: Muzej grada Šibenika, str. 5.
[2] Isto, str. 9.
[3] Isto, str. 5.
[4] Isto, str. 5.
[5] Isto, str. 5.
[6] Zenić, M. (2010), Stari Šibenik kalama, skalama i butama, Zagreb: Zagrebački holding podružnica AMG, str. 14.
[7] Isto, str. 14.
[8] Grubišić, S. (1974.), Šibenik kroz stoljeća, Šibenik: Muzej grada Šibenika, str. 13-14.
[9] Isto, str. 10.

mjesta za izgradnju Šibenika, kao utvrde-castruma.[10] Upravo zahvaljujući osobitoj topografiji prostora unutar gradskih zidina nastao je splet krivudavih ulica i malih trgova, strmih stubišta i nadsvođenih prolaza, nepravilnih stambenih blokova razigranih tlocrtnih oblika, kao i onih planiranih, pravilnih, koji svjedoče o domišljatoj prilagodbi građevinskih zahvata reljefnom tlu, iskazujući do danas očuvanu izražajnost urbanističke cjeline Šibenika.[11]

Slika 1. Veduta Šibenika XVI. st / *Il fidellisimo Sibenicho,* Martin Rota Kolunić (preuzeto iz: M. Pelc, 1997., str. 232.)

Postoji nekoliko teza o podrijetlu imena Šibenik, međutim ni jedno još nije u znanosti prihvaćeno kao potpuno sigurno i točno, tako da to pitanje ostaje i dalje predmet znanstvenog istraživanja.[12] Jednu od teza ponudio je hrvatski humanist i pjesnik Juraj Šižgorić Šibenčanin (1420.-1509.): pisao je da je Šibenik nazvan tako jer šibama bijaše okružen.[13] Drugu tezu ponudio je hrvatski umjetnik, znanstvenik Petar Kaer koji smatra da je Šibenik dobio ime po plemenu Šubića i da to „nagađanje teče sasvim naravno i s jezičnog i s povijesnog gledišta".[14] J. Smodlaka iznio je tumačenje koje ime Šibenik dovodi u vezu s češkom riječju „šibenice". Ta riječ na češkom jeziku znači vješala, gubilište. Na osnovu toga Smodlaka, pretpostavlja da je riječ „šibenik" u našem starom jeziku mogla imati isti smisao i označavati brijeg na kome su se dovodili osuđenici

[10] Grubišić, S. (1974.), Šibenik kroz stoljeća, Šibenik: Muzej grada Šibenika, str. 10.
[11] Zenić, M. (2010), Stari Šibenik kalama, skalama i butama, Zagreb: Zagrebački holding podružnica AMG, str. 13.
[12] Grubišić, S. (1974.), Šibenik kroz stoljeća, Šibenik: Muzej grada Šibenika, str. 9.
[13] Isto, str. 8.
[14] Isto, str. 8.

na šibanje i vješala, odnosno na pogubljenje. Naziv tog brijega prešao je, zaključuje Smodlaka, na utvrdu i grad koji je kasnije nastao na tom mjestu.[15]

Važno je istaknuti i zaštitnika grada Šibenika svetog Mihovila čije ime nosi jedna od četiri tvrđave grada. Njegov lik krasi grb grada Šibenika od najranijih prikaza grada koji datiraju iz XV. stoljeća sve do današnjeg dana. U poluokruglom štitu u srebrenom polju je lik arhanđela svetog Mihovila; mladolik; crnokos; bijele tunike; crvenog plašta; bijelih izdižućih krila; u lijevoj ruci drži zlatnu kuglu s križem; nogama, zlatnim čizmama gazi crnog vraga; desnom rukom i zlatnim kopljem probada njegovu glavu.[16]

Slika 2. Grb Grada Šibenika (preuzeto s: https://www.sibenik.hr/stranice/statut-grada-sibenika/26.html, pristup 12.9.2020.)

[15] Grubišić, S. (1974.), Šibenik kroz stoljeća, Šibenik: Muzej grada Šibenika, str. 9.
[16] Statut Grada Šibenika, http://www.sibenik.hr/dokumenti/statut-grada (pristup 26.3.2020.)

2.2. Povijesni razvoj grada Šibenika do izgradnje tvrđava Barone i sv.Ivana

Kao što je ranije navedeno, Šibenik se javlja u drugoj polovici XI. stoljeća kao jedno od značajnijih sijela hrvatskih kraljeva Petra Krešimira IV., u vrijeme kada se i prvi put spominje u povijesnim izvorima 25. prosinca 1066. godine, te Zvonimira i Stjepana II.[17]

Od XII. do XIV. stoljeća, pod suverenitetom hrvatsko-ugarskih kraljeva, Šibenik gospodarski jača, stječe komunalnu samostalnost i širi distriktualno područje, a bulom pape Bonificija VII. od 1. svibnja 1298. godine crkveno se osamostaljuje i dobiva civitet.[18]

Dolaskom pod vlast Venecije 1412. godine, unatoč sužavanju komunalne autonomije, Šibenik u XV. stoljeću, zahvaljujući najviše proizvodnji i trgovini solju s kojom je povezana razgranata trgovačka razmjena s bližim i daljim zaleđem, doživljava gospodarski procvat o čemu nam svjedoči intenzivna graditeljska djelatnost i gradnja katedrale, najvećeg umjetničkog postignuća gotičko-renesansnog graditeljstva. Iako je u XVI. stoljeću, zbog turskog prodora i sužavanja šibenskog distrikta na uski obalni i otočni pojas došlo do gospodarske stagnacije, mnoga izvješća mletačkih namjesnika govore o Šibeniku kao gospodarski najsnažnijem i najmnogoljudnijem gradu u Dalmaciji.[19]

Kroz XV. i XVI. stoljeće obilježje gradu dali su intelektualci humanisti koji su živjeli u rodnom Šibeniku ili u njega ponekad navraćali, a koji su bogatim stvaralačkim opusom i velikim ugledom i utjecajem u životu tadašnje Europe ostavili neizbrisiv trag kao što su Juraj Šižgorić, Antun Vrančić, Faust Vrančić, Martin Kolunić Rota, Božo Bonifačić, Hortacije Fortezza i dr.[20]

Intenzivan gospodarski i kulturni razvoj Šibenika zaustavljen je sredinom XVII. stoljeća ratnim sukobom dviju tadašnjih velesila Venecije i Turske zbog otoka Krete, kada su uslijedile najveće bitke u obrani Šibenika od Turaka, kao i strahovitom epidemijom kuge, koja je pomorila Grad u jeku Kandijskog rata i bila razlogom dovođenja novog stanovništva iz unutrašnjosti, a time i formiranja nove strukture Šibenika.[21] Od teških posljedica Kandijskog rata i kuge grad se nije uspio oporaviti niti do kraja mletačke vladavine godine 1797. godine.[22]

[17] Grubišić, S. (1974.), Šibenik kroz stoljeća, Šibenik: Muzej grada Šibenika, str. 13-14.
[18] Pavičić, T. (2008.), Šibenik u Kandijskom ratu, Šibenik: Muzej grada Šibenika, str. 5.
[19] Isto, str. 5.
[20] Isto, str. 5.
[21] Isto, str. 5.
[22] Isto, str. 5.

2.3. Povijesni kontekst i uloga nastanka tvrđava Barone i sv. Ivan

Glavni razlog izgradnje tvrđave Barone i tvrđave sv. Ivana jest početak Kandijskog rata u Dalmaciji. Kandijski rat, odnosno četvrtstoljetni rat između Turaka i Mlečana, započeo je osmanlijskom invazijom na otok Kretu (Kandiju) mjeseca svibnja 1645. god.[23] Kao povod za rat Osmanskom carstvu je poslužio napad šest malteških galija na tursku flotu s hodočasnicima za Meku, koje su se poslije toga od oluje sklonile u luku Kalismene, na južnoj obali Krete, što je bio razlog da se Venecija proglasi saveznicom Malteža na.[24]

Mletačke vojne snage kako u cijeloj Dalmaciji tako i u Šibeniku bile su vrlo slabe. Fortifikacijski sustavi dalmatinskih gradova bili su u vrlo lošem stanju, a vidljivo je bilo siromaštvo u oružju i streljivu.[25] Međutim, uskoro je mletačka vlada, spoznavši namjere Osmanlija, započela provoditi mjere radi jačanja obrambenih snaga primorskih gradova, pa tako i Šibenika, koji je, s obzirom na blizinu turskog Skradina i veliku dobro zaštićenu prirodnu luku, mogao biti brzo pretvoren u glavnu i jaku bazu pomorskih i ostalih snaga Osmanlija, odakle bi oni lako ugrozili sav istočni-jadranski posjed Mlečana, pa i samu Italiju.[26] Šibenčani su svaki trenutak koristili da podsjete Mlečane na dano obećanje u provođenju mjera za obranu grada. Kada je krajem godine 1645. godine u Drniš stigao bosanski paša s oko 6.000 konjanika i pješaka i zaprijetio šibenskom distriktu, Šibenčani su poslali dva izaslanika u Zadar kod generala Degenfelda da ga izvijeste o kretanju turske vojske i da zatraže realizaciju već ranije obećanog istim poslanicima: popravak i opremanje kaštela u Vrpolju, utvrđivanje brda sv.Ivan koje dominira nad gradom, dovođenje za pomoć 200 Uskoka pod zapovjedništvom Marka Sille i izvjestan broj ljudi sposobnih za rat s otoka Brača, Hvara i Visa, te četiri broda s posadom koja bi bila ispomoć šibenskim brodovima u očuvanju kanala i gradske luke.[27] Želje šibenskog poslanstva nisu bile ispunjene zbog istovjetnog stava generala Degenfelda, providura i Senata da se bilo kakve mjere mogu provesti samo u krajnjoj nuždi.[28]

Šibenčani su više puta bili odbijeni u želji da ojačaju svoj fortifikacijski sustav, sve do 1646. godine kada je započela izgradnja tvrđave sv. Ivan. Važno je napomenuti da su utvrde u

[23] Grubišić, S. (1974.), Šibenik kroz stoljeća, Šibenik: Muzej grada Šibenika, str. 95.
[24] Pavičić, T. (2008.), Šibenik u Kandijskom ratu,Šibenik: Muzej grada Šibenika, str. 7.
[25] Isto, str. 7.
[26] Grubišić, S. (1974.), Šibenik kroz stoljeća, Šibenik: Muzej grada Šibenika, str. 95- 96.
[27] Pavičić, T. (2008.), Šibenik u Kandijskom ratu,Šibenik: Muzej grada Šibenika, str. 11-12.
[28] Isto, str. 12.

Šibeniku, prema izvješćima koja su u Veneciju redovito dostavljali vojni inženjeri i šibenski knezovi, bile u lošem stanju i lišene suvremenih postignuća u vojnom graditeljstvu primjenom *terrapiena*, koji su osiguravali zidine od jakog djelovanja neprijateljskog topništva. Naime, dok su dalmatinski gradovi Zadar, Split i Trogir mogli zbog konfiguracije terena, svoj fortifikacijski sustav znatno učvrstiti novim sustavom bastionske gradnje, Šibenik to sa zapadne i daleko važnije sjeverne strane nije bio u mogućnosti zbog položaja srednjovjekovnog zida koji je išao padinom brda.[29] Jedino se bastionski sustav u funkciji zaštite srednjovjekovnog zida mogao primijeniti na istočnoj strani grada što je kasnije i napravljeno.[30] Iz tog razloga sa sjeverne strane grada na brdu sv. Ivan izgrađena je tvrđava sv. Ivan. Neposredno nakon izgradnje tvrđave sv.Ivan na susjednom brdu Sv.Vid izgrađena je tvrđava Barone.

Novoizgrađene tvrđave poslužile su jačoj i uspješnoj obrani Šibenika, kada ga je u listopadu opsjedao i napadao Halil-beg i Ibrahim-paša bosanski.[31] Mjesec dana su tutnjale borbe oko grada, s čije je tvrđave sv. Ivan artiljerija gađala vojne položaje Osmanskog carstva.[32] Naposljetku su oni, zbog snažnog otpora Šibenčana kao i zbog kiša koje su padale i tako sprječavale nove i veće vojne poduhvate, prekinuli opsadu Šibenika i vratili se preko Drniša u Bosnu.[33] Šibenik je nakon toga iskoristio vrijeme za oporavak bedema, te za dovršenje tvrđave sv. Ivan i tvrđave Barone. Drugi veći napad na Šibenik dogodio se 31. kolovoza u dva ujutro po jakoj kiši kada je Osmansko carstvo, nakon žestoke borbe, uspjelo zauzeti „kliješta“ tvrđave sv. Ivana te samim time najviše ugrozilo sigurnost Šibenčana.[34] Vojno rukovodstvo Mlečana nekoliko je puta pokušalo protjerati Osmanlije s „kliješta“ tvrđave sv. Ivana, međutim bilo je bezuspješno. O najvećem i najkrvavijem napadu Osmanlija na Šibenik 1647. god. pisao je u svom djelu (*Historia della guerra di Dalmatia tra Venetiani e Turchi dall'anno 1645 sino alla pace e separatione de confini*) Frane Divnić, Šibenčanin iz stare plemićke obitelji.[35] Taj napad dogodio se 8. rujna 1647. god oko devet sati navečer. Paša Tekelija svjestan činjenice da mu odugovlačenje opsade Šibenika ne ide u prilog, naredio je dopremanje ljestvi i druge opreme kako bi se izvršio jurišni napad.[36]

[29] Pavičić, T. (2008.), Šibenik u Kandijskom ratu, Šibenik: Muzej grada Šibenika, str. 15.
[30] Isto, str. 15.
[31] Grubišić, S. (1974.), Šibenik kroz stoljeća, Šibenik: Muzej grada Šibenika, str. 97.
[32] Isto, str. 97.
[33] Isto, str. 97.
[34] Pavičić, T. (2008.), Šibenik u Kandijskom ratu, Šibenik: Muzej grada Šibenika, str. 26.
[35] Grubišić, S. (1974.), Šibenik kroz stoljeća, Šibenik: Muzej grada Šibenika, str. 98.
[36] Pavičić, T. (2008.), Šibenik u Kandijskom ratu, Šibenik: Muzej grada Šibenika, str. 27.

Providur Contarini i barun Degenfeld bili su preko plaćenika u osmanskim redovima ranije o svemu informirani i na vrijeme su proveli sve potrebne mjere u cilju odolijevanja snažnom napadu.[37] Paša Tekelija osobno se s najhrabrijim borcima približio „kliještima“ i svoje vojnike bodrio i hrabrio.[38] Te noći vodila se jedna od najkrvavijih i najsudbonosnijih bitki u povijesti Šibenika.[39] U toj, jednoj od najstrašnijih noći koju je Šibenik proživljavao, sve se slilo u strašan prasak i pucnjavu mušketa, arkebuza i topova, uz silnu buku i povike boraca izmiješanu jaucima ranjenih i umirućih.[40] Poslije šest sati žestoke borbe, oko tri sata ujutro, 9. rujna Osmanlije su se pred silinom napada branitelja povukli u svoje šatore.[41] Konačno, 11. rujna u šibensku luku uplovio je providur Foscolo s ratnim lađama i novim vojnim pojačanjima, izvodeći to na najdemonstrativniji način. Sve je to impresioniralo Osmanlije i obeshrabrilo pašu Tekeliju, koji je ubrzo uvidio da nastaviti borbu više nema smisla.[42] Paša Tekelija, uvidjevši da je pokušaj osvajanja Šibenika uzaludan, prekinuo je opsadu i s preostalom vojskom krenuo prema Drnišu odakle je i došao.[43] Tako je 16. rujna 1647. godine završila bitka za obranu Šibenika od Osmanlija.[44]

Slika 3. Prikaz borbe Šibenika protiv Osmanskog carstva u prvim godinama Kandijskog rata (preuzeto s: https://digitalna.nsk.hr/pb/?object=info&id=566669, pristup 12.9.2020.)

[37] Pavičić, T. (2008.), Šibenik u Kandijskom ratu, Šibenik: Muzej grada Šibenika, str. 27.
[38] Isto, str. 27.
[39] Isto, str. 28.
[40] Grubišić, S. (1974.), Šibenik kroz stoljeća, Šibenik: Muzej grada Šibenika, str. 101.
[41] Pavičić, T. (2008.), Šibenik u Kandijskom ratu, Šibenik: Muzej grada Šibenika, str. 27-28.
[42] Grubišić, S. (1974.), Šibenik kroz stoljeća, Šibenik: Muzej grada Šibenika, str. 101.
[43] Pavičić, T. (2008.), Šibenik u Kandijskom ratu, Šibenik: Muzej grada Šibenika, str. 29.
[44] Isto, str. 30.

Kandijski rat nastavljao se 50-ih i 60-ih godina XVII. stoljeća, opasnost od Turaka i dalje je bila prisutna. Zbog toga Šibenčani poklanjaju veliku pažnju održavanju fortifikacijskog sistema i organizaciji za praćenje kretanja osmanskih jedinica.[45] Konačno 7. rujna 1669. god. zaključen je Kandijski mir.[46] Venecija je morala ustupiti Osmanlijama Kretu, a zadržati Klis i ostalo što je ratom osvojila u Dalmaciji (Bukovicu, Ravne Kotare, Drniš i Skradin).[47] Šibenik je po završetku Kandijskog rata ekonomski uništen. U tome, i naročito u broju stanovništva, nikada se više, u periodu mletačke vladavine, nije vratio na stanje u kojem se nalazio prije toga rata i katastrofalne kužne epidemije iz 1649. godine.[48]

Tvrđava sv. Ivan i tvrđava Barone bile su od presudne važnosti u obrani grada Šibenika od Osmanskog carstva za vrijeme Kandijskog rata u Dalmaciji. Od 1645. do 1647. godine odolijevale su napadima i nerijetko su bile prva crta obrane. Zahvaljujući ustrajanosti Šibenčana u izgradnji tvrđava, te nadljudskim naporima mletačkih vojnika ali i samih građana, Šibenik je obranjen i nikada nije pao pod vlast Osmanskog carstva.

[45] Grubišić, S. (1974.), Šibenik kroz stoljeća, Šibenik: Muzej grada Šibenika, str. 105.
[46] Isto, str. 106.
[47] Isto, str. 106.
[48] Isto, str. 110.

2.4. Opće informacije o tvrđavama sv. Ivana i Barone

2.4.1. Tvrđava sv. Ivana

Na sjeveru iznad srednjovjekovnog Šibenika, nekad okruženog obrambenim zidinama i kulama, nalazi se brdo sv. Ivana.[49] Na njemu je bila sagrađena srednjovjekovna crkva sv. Ivana, jednobrodna građevina sa zvonikom na preslicu, relativno malih dimenzija.[50] Jedine podatke o izgledu crkve dobivamo iz perspektivnih prikaza grada nastalih prije njezinog rušenja.[51] Također, postojanje crkve još nije potvrđeno u arheološkim istraživanjima.[52] U crkvi je bila smještena bratovština sv. Ivana, koja je uživala veliki ugled u gradu.[53] Iz razloga što je crkva bila udaljena od grada, a pogotovo kad su se osmanske postrojbe približile brdu, bratovština je prešla u grad, gdje je počela koristiti crkvu sv. Trojstva, koja se nalazila u gradskom središtu.[54]

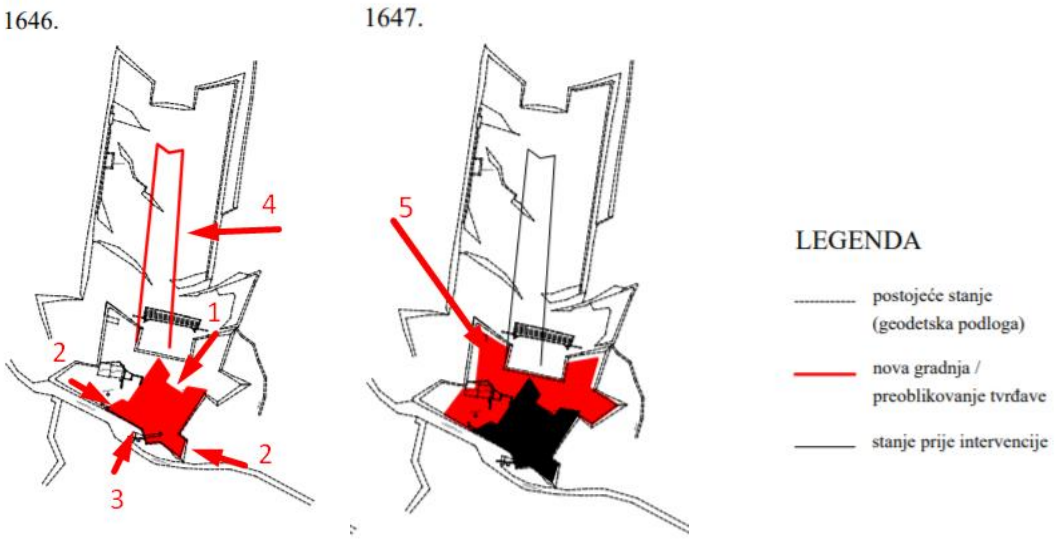
Šibenčani su nekoliko puta tražili od vlade u Veneciji odobrenje za izgradnju tvrđave na brdu sv. Ivana.[55] Vlada je konačno svojim stavom da ne može dati pristanak, ali da neće ni zabraniti, omogućila Šibenčanima da započnu izgradnju tvrđave.[56] 1. kolovoza 1646. godine šibenski biskup u prisutnosti velikog broja građana blagoslovio je postavljanje kamena temeljca.[57] Suvremenici su zabilježili da nije bilo građanina, bez obzira na zanimanje, starost i spol, koji nije pridonio izgradnji tvrđave.[58] Pretpostavlja se da je u cijelosti završena 50-ih godina XVII. stoljeća.[59] Tvrđava sv.Ivan izgrađena je po nacrtima fra Antuna Lenija, rodom iz Genove, a iz reda Male braće.[60] Brigu oko izgradnje tvrđave vodio je Ferdinando Scotto, jedan od zapovjednika mletačke vojske.[61] Tvrđava je građena po suvremenim shvaćanjima vojne arhitekture, s tzv. *terrapienom*, što znači da je imala bastionski sustav ojačan nanosima zemlje koji su trebali

[49] Ćuzela, J. (2005.), Šibenski fortifikacijski sustav, Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, str. 94.
[50] Isto, str. 94.
[51] Isto, str. 94.
[52] Glavaš I., Pavić J. (2016.), Tvrđava sv.Ivana u Šibeniku – nove spoznaje i istraživanja, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, No. 40, Šibenik, str. 96.
[53] Ćuzela, J. (2005.), Šibenski fortifikacijski sustav, Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, str. 94.
[54] Isto, str. 94.
[55] Pavičić, T. (2008.), Šibenik u Kandijskom ratu, Šibenik: Muzej grada Šibenika, str. 17.
[56] Isto, str. 17-18.
[57] Ćuzela, J. (2005.), Šibenski fortifikacijski sustav, Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, str. 95.
[58] Grubišić, S. (1974.), Šibenik kroz stoljeća, Šibenik: Muzej grada Šibenika, str. 97.
[59] Ćuzela, J. (2005.), Šibenski fortifikacijski sustav, Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, str. 99.
[60] Pavičić, T. (2008.), Šibenik u Kandijskom ratu 1645. – 1669., Šibenik: Muzej grada Šibenika, str. 15-18.
[61] Ćuzela, J. (2005.), Šibenski fortifikacijski sustav, Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, str. 95.

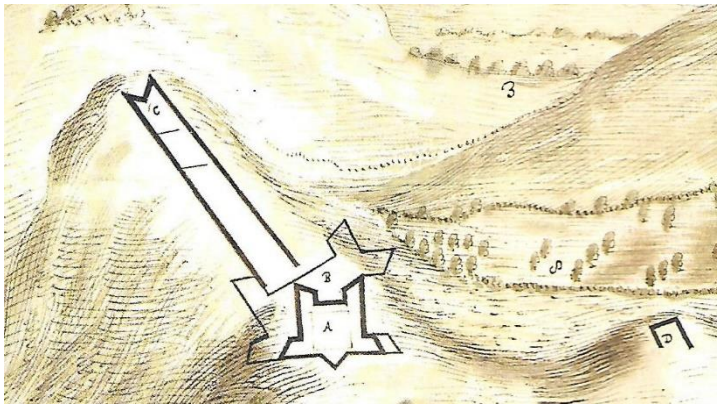
spriječiti probijanje zidova topovskim granatama.[62] Tvrđava sv. Ivana je kompleksan fortifikacijski spomenik koji je u prvim desetljećima više puta proširen i adaptiran.[63]

U članku *Tvrđava sv.Ivana u Šibeniku – nove spoznaje i istraživanja*, autori Glavaš i Pavić donose prikaz proširenja i adaptacija tvrđave u tri glavne faze. Prva faza odnosi se na vrijeme napada na Šibenik 1646. i 1647. godine.[64] Tvrđava se sastojala od *hornwerka* – element s dva polubastiona spojena kurtinom, izduženim u smjeru neprijatelja i dvama *baluarda verso la città* koji su flankirali istočnu i zapadnu kurtinu.[65] Osim spomenute utvrde na vrhu samog brda izgrađena je *tenaglia* – izduženi zaštićeni položaj prema ideji grofa Scotta, jednog od zapovjednika obrane grada.[66] Nakon odlaska osmanske vojske bilo je potrebno ojačati tvrđavu, pa je grof Scotto, prema pisanju Divnića, predložio „da se nova *tenalja* proširi prema zapadu i produži prema sjeveru okrećući pročelje prema njegovoj *tenalji*“.[67] Prateći grafički prikaz Giovannija di Namura, koji donosi staro i novo stanje, dogradnjom je sjeverni *hornwerk* zbilja proširen prema zapadu i sjeveru, te okrenut prema vanjskoj tenalji.[68]

[62] Ćuzela, J. (2005.), Šibenski fortifikacijski sustav, Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, str. 99-100.
[63] Pavić, J. (2018.), Šibenik: Grad tvrđava, Vodič kroz fortifikacije Šibenika i njegovog distrikta u kasnom srednjem i ranom novom vijeku, Šibenik, Javna ustanova u kulturi Tvrđava kulture Šibenik, str. 26.
[64] Glavaš I., Pavić J. (2016.), Tvrđava sv.Ivana u Šibeniku – nove spoznaje i istraživanja, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, No. 40, Šibenik, str. 97.
[65] Isto, str. 97.
[66] Isto, str. 97.
[67] Isto, str. 98.
[68] Isto, str. 98.

Slika 4. Shema razvoja tvrđave sv. Ivana 1646. i 1647. godine, strelica pod brojem 1 označava *hornwerk*, pod brojem 2 označava bastione, strelica pod brojem 3 označava kurtinu, strelica 4 označava tenalju, strelica 5 označava proširenje *hornwerka* (preuzeto iz I. Glavaš i J. Pavić, 2017., str.101., dodatak strelica: Bruna-Paula Radovčić)

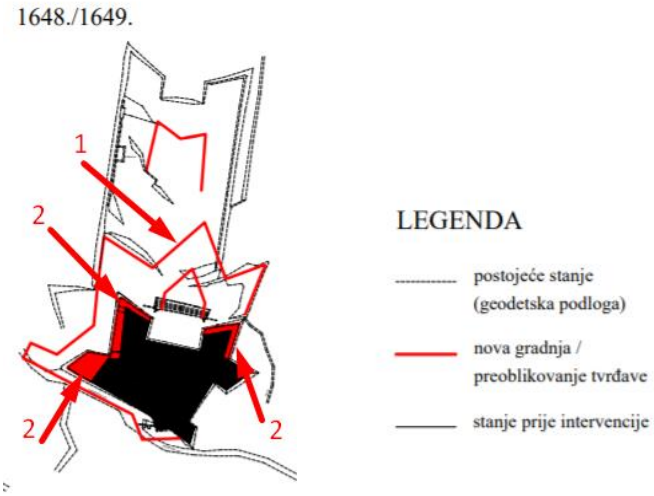
Slika 5. Detalj iz grafičke karte koja prikazuje izgled tvrđave sv. Ivana 1646. i 1647. godine, nepoznati autor (preuzeto iz: J.Pavić, 2019., str. 33.)

Druga faza se odnosi na adaptacije od 1648. do 1649. godine. Divnić piše da je nakon popravljanja oštećenja uzrokovanim sukobima između Šibenčana i osmanske vojske, inženjer Namur dodao „jedan polumjesec, što ga je Magli naknadno dotjerao“.[69] U glavnom prostoru tvrđave također su izvršeni radovi 1648./49. godine, o kojima nam svjedoče pisani epigrafski i

[69] Glavaš I., Pavić J. (2016.), Tvrđava sv.Ivana u Šibeniku – nove spoznaje i istraživanja, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, No. 40, Šibenik, str. 98.

grafički izvori.[70] Na crtežu iz 1648. godine također je vidljivo i dodatno proširenje tvrđave prema zapadu, kao i dogradnja obaju sjevernih polubastiona.[71] Ti zahvati mogu se datirati prema natpisu izvanrednog providura Barba Pesara iz 1649. godine, koji se nalazi na južnom zidu tvrđave.[72] U prijevodu tekst glasi: „Zbog opsade grada od najmoćnije turske vojske mnogim udarcima topovskom kuglom ovu tvrđavu sa svih strana oštećenu obnoviti kao i povećati osobito se pobrinuo najbrižniji provizor Barbo Pesaro u godini zdravlja 1649“.[73] Da su se radovi na tvrđavi sv. Ivana odvijali 1648. i 1649. godine svjedoči nam ugovor koji je 13. kolovoza 1648. godine u prisutnosti Šibenčana Frane Draganića i Mihovila Zavorovića potpisao šibenski knez i kapetan Gianbattista Benzon s majstorom Jakovom Cavallotom, Mihovilom Jakutinovićem, Markom Grapčaninom i drugim graditeljima.[74] Graditelji su se ovim ugovorom obvezali da će prema zahtjevima inženjera izgraditi zidine tvrđave sv. Ivana sedrom i kamenom do kraja svibnja 1649. godine.[75]

Slika 5. Shema razvoja tvrđave sv. Ivana 1648./1649. godine, strelica pod brojem 1 označava

polumjesec, pod brojem 2 označava sjeverne bastione (preuzeto iz I. Glavaš i J. Pavić, 2017., str.101., dodatak strelica: Bruna-Paula Radovčić)

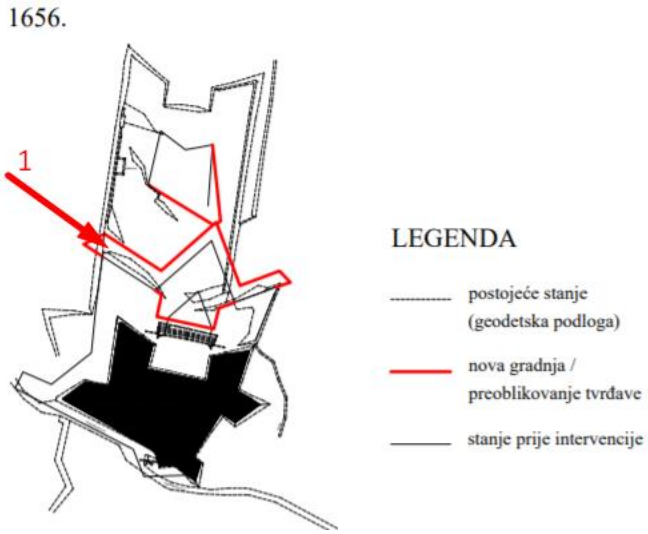
Treća faza odnosi se na formiranje vanjskih utvrđenja do 1664. godine. Nastavak radova na obnovi i usavršavanje tvrđave sv. Ivana pratimo i u sljedećim godinama, a posebno su pojačani

[70] Glavaš I., Pavić J. (2016.), Tvrđava sv.Ivana u Šibeniku – nove spoznaje i istraživanja, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, No. 40, Šibenik, str. 98.
[71] Isto, str. 99.
[72] Isto, str. 99.
[73] Ćuzela, J. (2005.), Šibenski fortifikacijski sustav, Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, str. 97.
[74] Isto, str. 97.
[75] Isto, str. 97.

nakon dolaska Antonija Bernarda za generalnog providura Dalmacije i Albanije 1656. godine.[76] Odmah nakon što je preuzeo dužnost započeo je poslove na ojačavanju obrane tvrđave sv. Ivana.[77] Gradnju vanjskog dijela tvrđave, s dva polubastiona i relativno velikom platformom, koja se proteže od nekadašnjih Scottovih kliješta prema sjeveru, možemo povezati s dolaskom Bernardija na novu dužnost.[78] Radovi su potvrđeni u nekoliko različitih izvora: natpis providura Bernarda o obnovi struktura cijele tvrđave, te opširni opis,tlocrt i presjek tvrđave koji je izradio inženjer Onofrio del Campo.[79] Del Campo donosi dva nacrta tvrđave sv. Ivana koji se međusobno razlikuju.[80] Za jedan od tih nacrta kaže da je njegov i da bi tvrđava, da se radi po tom nacrtu, bila sigurnija i teže osvojiva.[81] Del Campo uz stari obzidani obrambeni jarak dodaje *mezzalunu,* na koju nastavlja, kako on kaže dvostruki bastion.[82] Na drugom nacrtu tvrđave u istom dokumentu predlaže da se sa sjeverne strane tvrđave izgradi vanjska utvrda koja bi završavala s dva polubastiona i kortinom između njih.[83] Prihvaćen je drugi prijedlog, što je po mišljenju Del Campa lošija varijanta.[84] Prema riječima del Campa, on je završio vanjska utvrđenja tvrđave, što bi moglo značiti da su ona rađena kroz duži vremenski period i da su možda vezana uz zahvate početkom 1650.-ih godina.[85] Redom se radi o: tenalji, polumjesecu, kontraskarpi i „starom jarku".[86] U tom zahvatu napravljena su i dva mala reduta (*ridotti interrati*) koji su štitili izložene mrtve kutove tvrđave.[87] O zaslugama generalnog providura Antonija Bernarda za popravak i dovršetak dijelova tvrđave sv. Ivana svjedoči kamena ploča s tekstom na latinskom jeziku postavljena na sjevernom zidu tvrđave.[88] Iako je zbog utjecaja atmosferilija ploča prilično oštećena pa je tekst teško čitljiv ipak se na osnovi prepoznatljivih riječi može zaključiti da je tvrđava popravljena nakon što su je

[76] Ćuzela, J. (2005.), Šibenski fortifikacijski sustav, Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić", str. 98.
[77] Isto, str. 98.
[78] Isto, str. 98.
[79] Glavaš I., Pavić J. (2016.), Tvrđava sv.Ivana u Šibeniku – nove spoznaje i istraživanja, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, No. 40, Šibenik, str. 100.
[80] Ćuzela, J. (2005.), Šibenski fortifikacijski sustav, Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić", str. 98.
[81] Isto, str. 98.
[82] Isto, str. 98.
[83] Isto, str. 98.
[84] Isto, str. 98.
[85] Glavaš I., Karađole A., Pavić J., (2018.), O Tvrđavi Barone iznad Šibenika, Godišnjak Hrvatskoga restauratorskog zavoda, No. 9, Šibenik, str. 100.
[86] Isto, str. 100.
[87] Isto, str. 100.
[88] Ćuzela, J. (2005.), Šibenski fortifikacijski sustav, Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić", str. 98.

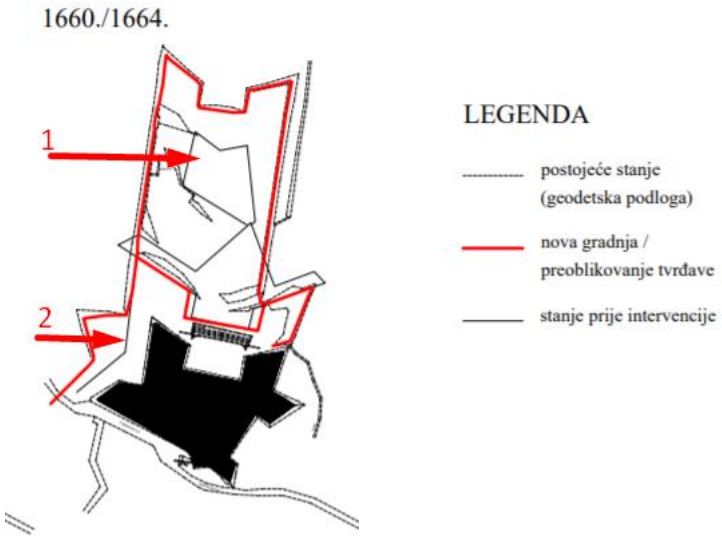
osmanske topovske kugle oštetile: obnovljeni su zidovi, završeni prsobrani, podignuti i popravljeni bedemi i jarci.[89]

Slika 6. Shema razvoja tvrđave sv. Ivana 1656. godine, strelica pod brojem 1 označava reduto (preuzeto iz I. Glavaš i J. Pavić, 2017., str.101., dodatak strelica: Bruna-Paula Radovčić)

Konačno preoblikovanje područja sjeverno od tvrđave dogodilo se nešto poslije 1660. godine, kada je taj prostor doveden u današnji oblik.[90] Uklonjeni su tenalja, polumjesec, kontraskarpe i bočni reduti, zanemaren je i/ili uklonjen dio srednjeg *hornwerka*, te je na prostoru sjeverno od „zvijezde" formiran dijelom nasuti plato koji završava novim vanjskim *hornwerkom*.[91] A kako bi se osigurala zapadna strana tvrđave i zapadni zid platoa, formiran je polumjesec koji flankira te položaje.[92]

[89] Ćuzela, J. (2005.), Šibenski fortifikacijski sustav, Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić", str. 98
[90] Glavaš I., Karađole A., Pavić J., (2018.), O Tvrđavi Barone iznad Šibenika, Godišnjak Hrvatskoga restauratorskog zavoda, No. 9, Šibenik, str. 101.
[91] Isto, str. 101.
[92] Isto, str. 101.

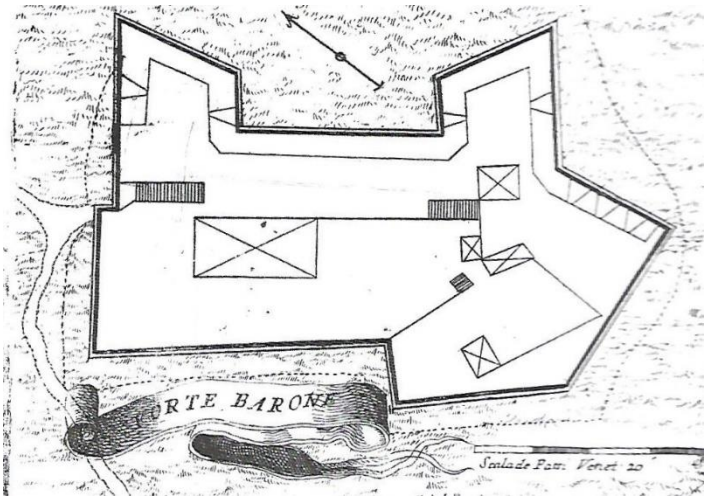
Slika 7. Shema razvoja tvrđave sv. Ivana 1660./1664.godine, strelica pod brojem 1 označava plato, strelica 2 označava polumjesec (preuzeto iz I. Glavaš i J. Pavić, 2017., str.101., dodatak strelica: Bruna-Paula Radovčić)

2.4.2. Tvrđava Barone

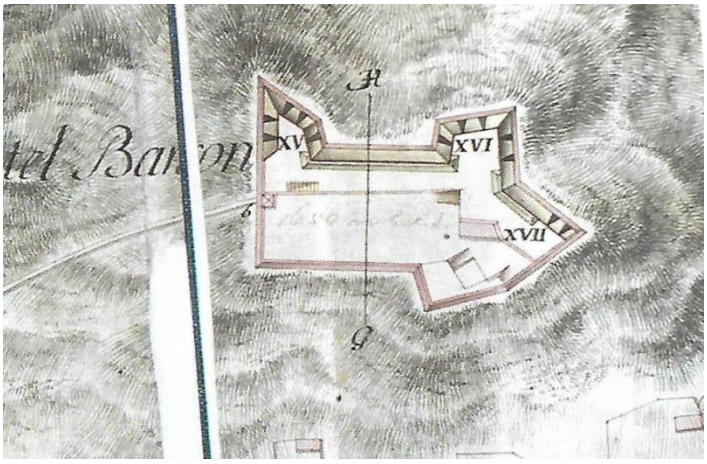
Jugoistočno od tvrđave sv. Ivana nalazi se brdo zvano Vidakuša.[93] Prema mišljenju Slavka Grubišića, brdo je vjerojatno ime dobilo prema kapeli sv.Vida koja se na njemu nalazila.[94] Međutim, o postojanju kapele nemamo povijesnih zapisa ni arheoloških tragova.[95] Tvrđava Barone sagrađena je na samom početku Kandijskog rata 1646. godine, neposredno nakon gradnje tvrđave sv. Ivana.[96] Na izgradnji tvrđave posebno je inzistirao barun Degenfeld, časnik u mletačkoj službi, pa je tvrđava po njemu dobila naziv Barone.[97] O autoru nacrta za ovu tvrđavu u literaturi postoji više tumačenja. Naime, Josip Ćuzela je mišljenja da je nacrte izradio fra Antun Leni, baš kao i za tvrđavu sv. Ivana. Međutim, autori članka *O tvrđavi Barone iznad Šibenika*, Glavaš, Karađole i Pavić smatraju da ta teorija nema temelja budući da o tome podatku ne postoje podaci u povijesnim izvorima. Baš kao i tvrđava sv. Ivana, tvrđava Barone građena je *terrapien* tehnikom.[98] Prostorno je raspodijeljena na dva nivoa, a građena je u obliku zvijezde.[99] Na višem dijelu prema

[93] Ćuzela, J. (2005.), Šibenski fortifikacijski sustav, Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, str. 99.
[94] Isto, str. 99.
[95] Glavaš I., Karađole A., Pavić J., (2018.), O Tvrđavi Barone iznad Šibenika, Godišnjak Hrvatskoga restauratorskog zavoda, No. 9, Šibenik, str. 50.
[96] Isto, str. 49.
[97] Ćuzela, J. (2005.), Šibenski fortifikacijski sustav, Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, str. 99.
[98] Isto, str. 99 – 100.
[99] Glavaš I., Karađole A., Pavić J., (2018.), O Tvrđavi Barone iznad Šibenika, Godišnjak Hrvatskoga restauratorskog zavoda, No. 9, Šibenik, str. 49.

sjeveroistoku nalazili su se glavni obrambeni elementi – dva polubastiona spojena kurtinom.[100] Topništvo postavljeno na polubastione istovremeno je moglo pokrivati prostor unutar kliješta i gađati udaljena brda na kojima bi se utaborio neprijatelj.[101] Na jugozapadnom, nižem dijelu tvrđave, koji je okrenut prema gradskoj jezgri, nalazile su se zgrade za smještaj vojnika i vojne opreme.[102] Tvrđava je na jugoistočnoj strani završavala povećom istakom koju je flankirao desni polubastion, dok lijevi nije bio flankiran, vjerojatno zato što ga je pokrivalo obrambeno topništvo s tvrđave sv. Ivana.[103]

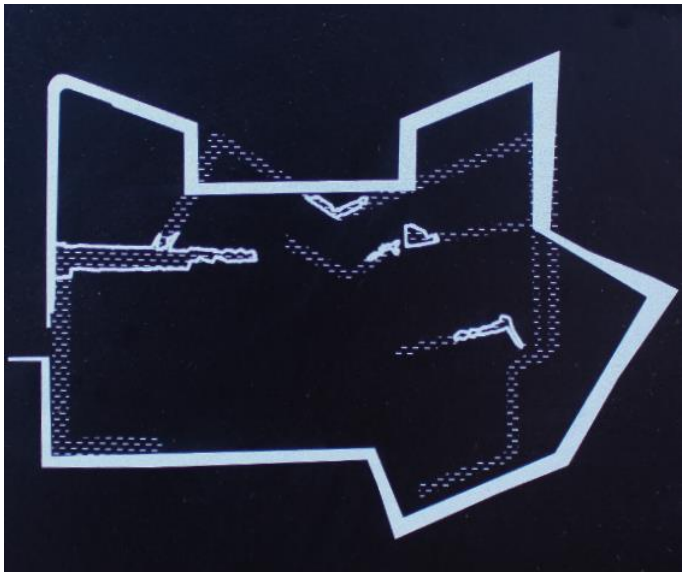
Slika 8. Tlocrt tvrđave Barone iz 1688. godine, V. Coronelli (preuzeto iz J. Ćuzela, 2005.)

Slika 9. Tlocrt tvrđave Barone, početak 19.st., F.Zavoreo (preuzeto iz J. Ćuzela, 2005.)

[100] Glavaš I., Karađole A., Pavić J., (2018.), O Tvrđavi Barone iznad Šibenika, Godišnjak Hrvatskoga restauratorskog zavoda, No. 9, Šibenik, str. 49.
[101] Isto, str. 49.
[102] Isto, str. 49.
[103] Isto, str. 49.

U povijesnim izvorima tvrđava Barone se u najranije vrijeme naziva samo *ridotto*, što znači da se radi o manjoj utvrdi koja nema karakteristike prave tvrđave.[104] Nekoliko grafičkih prikaza šibenskih utvrda zorno pokazuje da je tvrđava Barone u početku bila tzv. *ridotto,* tako da s punim pravom možemo pretpostavljati da je tek u vrijeme providura Antonija Bernarda dobila svoj puni današnji oblik.[105] Razlog što je *ridotto del Baron* postao tvrđava, a nije ostao u statusu manje utvrde, svakako je u njegovom dominantnom strateškom položaju nad Šibenikom, na koti koja je tek nešto niža od one na kojoj je tvrđava sv. Ivana.[106]

Slika 10. Tlocrt tvrđave Barone, puna linija označava sadašnje stanje tvrđave, isprekidana linija označava moguće početno stanje tvrđave, a prazna linija označava pronađene zidove (snimila: Bruna-Paula Radovčić)

[104] Glavaš I., Karađole A., Pavić J., (2018.), O Tvrđavi Barone iznad Šibenika, Godišnjak Hrvatskoga restauratorskog zavoda, No. 9, Šibenik, str. 51.
[105] Isto, str. 51.
[106] Isto, str. 52-53.

2.5. Arheološka istraživanja na tvrđavama sv. Ivana i Barone

U ovom poglavlju rada predstavljeni su rezultati arheoloških istraživanja provedenih na tvrđavama sv. Ivana i Barone, na tvrđavi sv. Ivana arheološka istraživanja provedena su 2015. i 2017. godine, a na tvrđavi Barone provedena su 2015. godine.

2.5.1. Tvrđava sv. Ivana

13. lipnja 2015. godine u organizaciji Društva Juraj Dalmatinac, a uz stručno vodstvo arheologa Muzeja grada Šibenika i uz pomoć članova Planinarskog društva sv. Mihovil, započela su arheološka istraživanja na tvrđavi sv. Ivana.[107] Za voditelje arheoloških istraživanja određen je tim iz Muzeja grada Šibenika kojeg čine nekadašnji muzejski savjetnik Tomislav Pavičić, viši kustos Emil Podrug, dip. arheolog Jelena Jović, a voditelj radova je muzejski savjetnik, mr.sc. Željko Krnčević.[108] Radove je nadzirao dr.sc. Marko Sinobad, djelatnik Konzervatorskog ureda iz Šibenika.[109] Volonterskim radom i donacijama Društvo je osiguralo financijska i druga sredstva potrebna za istraživanja.[110] Istraživanja su trajala sljedećih pet subota u kojima je sudjelovalo niz šibenskih udruga i volontera[111], te su nastavljena u prosincu 2016. godine u sklopu projekta *Revitalizacija područja tvrđave sv. Ivana*.[112]

Slika 11. Volonteri na arheološkom istraživanju tvrđave sv. Ivana (preuzeto s: http://www.jurajdalmatinac.com/?p=1598, pristup 12.9.2020.)

[107] Juraj Dalmatinac (2015.), http://www.jurajdalmatinac.com/?p=1533, (pristup 18.5.2020.)
[108] Isto, (pristup 18.5.2020.)
[109] Isto, (pristup 18.5.2020.)
[110] Isto, (pristup 18.5.2020.)
[111] Isto, (pristup 18.5.2020.)
[112] Glavaš I., Pavić J. (2016.), Tvrđava sv.Ivana u Šibeniku – nove spoznaje i istraživanja, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, No. 40, Šibenik, str. 93.

Slika 12. Arheološki iskopi na tvrđavi sv. Ivana (preuzeto s: http://www.jurajdalmatinac.com/?p=1635, pristup 12.9.2020.)

Slika 13. Zračna snimka istraženog područja jedne sonde koja se protezala uz prsobran sjevernog zida tvrđave sv. Ivana (I. Glavaš, J. Pavić, 2017., str.94, snimio: Geoarheo d.o.o.)

Ukupno je istraženo 2820 m^2 površine unutrašnjih i vanjskih fortifikacija tvrđave.[113] U istraživanjima su pronađene i definirane različite strukture uobičajene za fortifikacijsku arhitekturu XVII. stoljeća, poput prsobrana širokog mjestimice i preko 4 metra, uz koji se nalazio banket (stepenica) za vojnike, te topovskih otvora s očuvanim kamenim podestima.[114] No, s obzirom na površinu sondi i volumen iskopanog sedimenta, iskopana je skromna količina sitnih nalaza.[115] Najznačajniji su nalazi nekoliko brončanih mletačkih novčića (*gazzetta*) s kraja XVII. ili početka

[113] Glavaš I., Pavić J. (2016.), Tvrđava sv.Ivana u Šibeniku – nove spoznaje i istraživanja, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, No. 40, Šibenik, str. 93.
[114] Isto, str. 93.
[115] Isto, str. 93.

XVIII. stoljeća, te željezne topovske kugle vrlo velikog kalibra koje potvrđuju ozbiljne namjere neprijatelja za zauzimanje grada.[116]

Slika 14. Materijalni nalazi pronađeni na tvrđavi sv. Ivana – *gazzeta* (lijevo) i topovska kugla (desno) (preuzeto iz: I. Glavaš i J. Pavić, 2016., str. 95., snimio: Geoarheo d.o.o.)

U konzervatorskim istraživanjima tvrđave sv. Ivana od 2015. do 2017. godine prepoznati su neki fortifikacijski elementi i objekti koji do tada nisu bili poznati istraživačima.[117] U glavnom dijelu tvrđave sv. Ivana, na boku desnog polubastiona unutarnjeg *hornwerka*, nalazi se jednostavni pravokutni otvor.[118] Radi se o izvornom ulazu/izlazu (pomoćnom otvoru) iz utvrde u niži dio obrambenih struktura.[119] Taj pomoćni otvor manjih dimenzija primarno je služio braniteljima za komunikaciju s ostalim dijelovima utvrde ili kao otvor prema obrambenom jarku za iznenadne ispade protiv neprijatelja.[120] Kako je tvrđava sv. Ivana primjer bastionskog sustava XVII. stoljeća, bokovi bastiona nisu uvučeni pa su vrata postavljena negdje na bočnom dijelu bedema bastiona.[121] Tim uskim vratima prolazilo se u predbedem na nižoj koti koji je izveden u tipičnoj formi kliješta (*tenaglia*).[122]

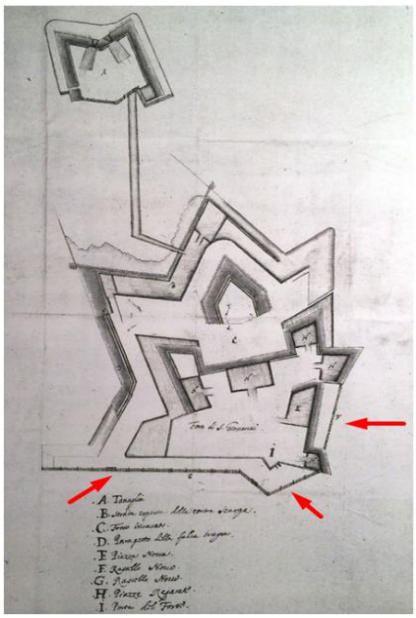
[116] Glavaš I., Pavić J. (2016.), Tvrđava sv.Ivana u Šibeniku – nove spoznaje i istraživanja, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, No. 40, Šibenik, str. 94.
[117] Isto, str. 94.
[118] Isto, str. 94.
[119] Isto, str. 94.
[120] Isto, str. 94.
[121] Isto, str. 95.
[122] Isto, str. 95.

Slika 15. Pomoćni ulaz na unutarnjem *hornwerku* tvrđave sv. Ivana (preuzeto iz: I. Glavaš i J. Pavić, 2016., str. 95., snimio: J. Pavić)

Pavić i Glavaš smatraju da poseban problem predstavlja ulaz u glavni dio tvrđave sv. Ivana koji se nalazio na zapadnom zidu manje trokutne istake sa samo dva lica (*sperone*), okrenutog prema gradu Šibeniku, odakle je prijetila najmanja opasnost od neprijatelja.[123] Tako smještena, bez podiznog mosta i u razini tla, što je značilo potpunu izloženost napadačima, vrata bi bila poprilično nezaštićena, što nije bilo moguće.[124] Zbog toga autori ističu važnost *rastella nuova* koji je prikazan na nacrtu tvrđave iz 1648. godine. *Rastello* ili *restello* je termin iz venetskog dijalekta koji označava obrambenu barijeru koja se gradi ispred ulaza u tvrđavu.[125] *Rastello nuovo* na tvrđavi sv. Ivana, sudeći prema nacrtu, proteže se duž jugozapadne kurtine i prelazi ravninu zapadnog polubastiona tvrđave.[126] Pravac današnjeg puta kojim se sa zapada iz smjera Šibenika prilazi tvrđavi slijedi u cijelosti pravac pružanja nekadašnje obrambene linije zida pod nazivom *rastello nuovo.*[127] Upravo na kraju tog pravca, u krajnjem zapadnom uglu tvrđave, u ljeto 2015. godine napravljena je sonda u kojoj je otkriven jedan od ulaza u kompleks tvrđave.[128] Autori ističu kako je terenskim identificiranjem pozicije obrambenih elemenata pod nazivom *rastello nuovo* dopunjeno poznavanje tlocrtne dispozicije i obrambenih struktura tvrđave.[129]

[123] Glavaš I., Pavić J. (2016.), Tvrđava sv.Ivana u Šibeniku – nove spoznaje i istraživanja, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, No. 40, Šibenik, str. 95.
[124] Isto, str. 95.
[125] Isto, str. 95.
[126] Isto, str. 96.
[127] Isto, str. 96.
[128] Isto, str. 96.
[129] Isto, str. 96.

Slika 16. Tlocrt tvrđave sv. Ivana, nepoznatog autora iz srpnja 1648. godine, strelica označava *rastello nuovo* (preuzeto s: https://www.wikiwand.com/sh/Tvr%C4%91ava_Tanaja, pristup 12.9.2020., dodatak strelica: Bruna-Paula Radovčić)

U arheološkim istraživanjima 2015./2017. godine, istraživačima je promaknuo jedini preostali cjelovito sačuvani objekt iz mletačke faze na tvrđavi sv. Ivana – izvorna barutana.[130] Barutane su objekti koji se svojom prepoznatljivom tipologijom i pozicioniranjem unutar ili na platou novovjekovnih tvrđava znatno razlikuju od ostalih objekata.[131] Smještanje baruta na tvrđavama ili utvrđenim gradovima iziskivalo je veliki oprez i posebnu brigu.[132] Eksplozija barutane mogla je u trenu ugroziti obrambene napore, porušiti veći dio utvrde i branitelje prisiliti na predaju.[133] U okvirima prvog proširenja tvrđave izvedenog 1649. godine nalazi se zgrada barutane, kao i glavna cisterna.[134] Barutana se kao objekt prvi put pojavljuje na nacrtu šibenskih fortifikacija i tvrđave sv. Ivana nepoznatog autora iz 1658. godine.[135] Prema ovim nalazima gradnju barutane moguće je datirati u vremenski interval između proširenja tvrđave 1649. godine i prve pojave na nacrtima 1658. godine.[136] Barutana je objektivno smještena na jedinom povoljnom

[130] Glavaš I., Pavić J. (2016.), Tvrđava sv.Ivana u Šibeniku – nove spoznaje i istraživanja, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, No. 40, Šibenik, str. 96.
[131] Glavaš I. (2017.), Barutane (polveriere) na tvrđavama sv. Nikole i sv. Ivana u Šibeniku, Ars Adriatica, No. 7, Zadar, str. 214.
[132] Isto, str. 214.
[133] Isto, str. 214.
[134] Isto, str. 221.
[135] Isto, str. 221.
[136] Isto, str. 223.

mjestu, praktički ukopana u stijenu između zapadnog i sjevernog polubastiona.[137] Pozicija barutane na tvrđavi sv. Ivana, prema mišljenju Ive Glavaša, dobro je odabrana, jer ako bi barutana eksplodirala, oštećenja na tom dijelu tvrđave okrenutom gradu Šibeniku najmanje su opasna za njenu obrambenu moć. Barutana je gotovo kvadratnog tlocrta dimenzija 6,80 x 7,10 metara, debljina zidova joj je 0,80 metara.[138] Barutana je vrlo jednostavne konstrukcije s pravokutnim vratima na glavnom jugozapadnom pročelju od kojih nisu ostali sačuvani kameni pragovi.[139] Jedini prozorski otvor, kroz koji dolazi danje svjetlo u barutanu, nalazi se na stražnjem sjeveroistočnom zidu.[140] Barutana ima jaki svod koji je izvana pokriven zemljom kao dodatna zaštita što je tipično mletačko rješenje.[141] Oko barutane se može djelomično obilaziti duž njenog bočnog sjeveroistočnog zida na kojem se zapažaju otvori koji bi, prema mišljenju Ive Glavaša, mogli biti odušci za zrak (*sfiatatori*) što su sekundarno zatvoreni kamenim materijalom. U samom sjeveroistočnom vrhu barutana je dodatno ojačana zidanim kamenim kontraforom s lučnim nadvojem, to je još jedan dokaz da se ne radi o običnom skladištu vojnog materijala ili hrane nego o barutani.[142]

Slika 17. Pogled odozgo na krovište barutane na tvrđavi sv. Ivana (preuzeto iz: I. Glavaš, 2017., str. 222., snimio: I. Glavaš)

[137] Glavaš I. (2017.), Barutane (polveriere) na tvrđavama sv. Nikole i sv. Ivana u Šibeniku, Ars Adriatica, No. 7, Zadar, str. 221.
[138] Isto, str. 221.
[139] Isto, str. 221.
[140] Isto, str. 221.
[141] Isto, str. 221.
[142] Isto, str. 223.

Slika 18. Pogled na glavno pročelje barutane na tvrđavi sv. Ivana (preuzeto iz: I. Glavaš, 2017., str. 222., snimio: I. Glavaš)

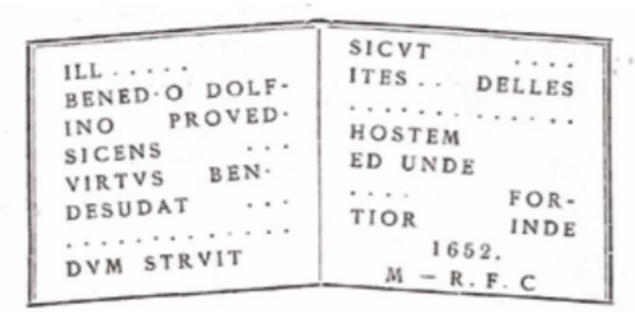

Slika 19. Unutrašnjost barutane na tvrđavi sv.Ivana (preuzeto iz: I. Glavaš, 2017., str. 223., snimio: I. Glavaš)

Prva faza arheoloških istraživanja na tvrđavi sv. Ivana završena je u veljači 2017. godine. Na press konferenciji 17. veljače 2017. godine Ivo Glavaš iz šibenskog Konzervatorskog odjela izvijestio je da rezultati nisu tako spektakularni, međutim oni pokazuju put kako dalje raditi, te da je na tvrđavi projektom revitalizacije planiran i arheološki kamp koji će također donositi nove podatke.[143] Jedan takav podatak izašao je u javnost 22. srpnja 2019. godine, kada je Telegram izvijestio da su arheolozi na tvrđavi sv. Ivana pronašli zidove iz 1648. godine. [144] Također,

[143] Telegram (2019.), https://www.telegram.hr/zivot/fora-vijest-na-sibenskoj-tvrdavi-sv-ivana-arheolozi-su-pronasli-zidove-iz-1648-godine/, (pristup 1.6.2020.)
[144] Isto, (pristup 1.6.2020.)

pronađeni su neki zidovi koji prkose svim povijesnim podacima i kartama.[145] Andrija Nakić, voditelj arheoloških istraživanja u ime Muzeja grada Šibenika, napomenuo je kako su tijekom daljnjih istraživanja pronađene i neke nove strukture koje arheolozi nisu očekivali naći na tom mjestu.[146] Riječ je o ogromnom platou prema sjeveru u pravcu Meteriza, a zidovi koje su pronašli nastavljaju dalje.[147] Također, ponovno su pronašli i pročitali natpis iz 1652. godine te prvi put detaljno pročitali natpis iz 1656. godine.[148] Ti su natpisi vezani uz mletačke upravitelje i u poetskom tonu hvali se njihova uloga.[149] Prvi natpis odnosi se na providura Benedetta Dolfina, a drugi iz 1656. godine, na generalnog providura Antonija Bernardija, u čije vrijeme se gradilo puno fortifikacijskih objekata po Šibeniku.[150] Međutim, mnogo toga se još ne zna, zbog toga se na terenu stalno nalazi arheolog Andrija Nakić, koji sudjeluje u radovima s radnicima i strojevima pazeći da, ako se pronađe kakav nalaz, on i sačuva.[151]

Slika 20. Natpis iz 1652. godine s tvrđave sv. Ivana u Šibeniku (preuzeto iz: I.Glavaš i J. Pavić, 2017., str. 99.)

[145] Telegram (2019.), https://www.telegram.hr/zivot/fora-vijest-na-sibenskoj-tvrdavi-sv-ivana-arheolozi-su-pronasli-zidove-iz-1648-godine/, (pristup 1.6.2020.)
[146] Isto, (pristup 1.6.2020.)
[147] Isto, (pristup 1.6.2020.)
[148] Šibenski- Slobodna Dalmacija, https://sibenski.slobodnadalmacija.hr/sibenik/kultura/bastina/povjesnicar-josip-pavic-o-tvrdavi-smo-do-sada-mogli-reci-tek-nekoliko-recenica-a-sada-mozemo-satima-pricati-nbsp-623939, (pristup 1.6.2020.)
[149] Isto, (pristup 1.6.2020.)
[150] Isto, (pristup 1.6.2020.)
[151] Isto, (pristup 1.6.2020.)

2.5.2. Tvrđava Barone

Arheološka istraživanja na tvrđavi Barone izvedena su u suradnji Konzervatorskog odjela u Šibeniku i Muzeja grada Šibenika 2015. godine.[152] Arheološka iskapanja trebala su biti samo sondažnog karaktera, međutim, već početnim iskapanjem na sjeveroistočnom višem dijelu tvrđave pronađen je ostatak obrambenog bedema sa šetnicom koji je u kontinuitetu sačuvan od unutarnjeg dijela sjeverozapadne kurtine sve do gotovo polovice širine sjeveroistočne kurtine.[153] Na polovici ostatka tog bedema, ukoso prema spoju sjevernog polubastiona i kurtine, pronađeni su ostaci još jednog obrambenog zida.[154] Upravo na spoju tih dvaju zidova vide se tragovi habanja kamene mase u podnožju, što je znak da je to nekad bila vanjska crta tvrđave.[155] To su ujedno jedini veći ostaci arhitekture na tvrđavi.[156] Na početku nađenog bedema sa šetnicom, tj. na njegovu spoju sa sjeverozapadnom kurtinom, pronađeni su ostaci izvornog ulaza u tvrđavu Barone.[157] Pronađeni ulaz predstavlja ulaz u tvrđavu iz završne graditeljske faze jer se njegov dio prepoznaje u strukturi vanjskog zida sjeverozapadne kurtine.[158] Ulazna vrata morala su biti znatno viša od današnjeg stanja i dijelom su bila uklopljena u dio bedema u pokosu, a dijelom u zid kurtine, kako je to uobičajeno na bastionskim sustavima.[159]

[152] Tvrđava kulture Šibenik (2015.), https://www.tvrdjava-kulture.hr/hr/novosti/mileta-obisao-gradevinske-i-arheoloske-radove-na-tvrdavi-barone/, (pristup 1.6.2020.)
[153] Glavaš I., Karađole A., Pavić J., (2018.), O Tvrđavi Barone iznad Šibenika, Godišnjak Hrvatskoga restauratorskog zavoda, No. 9, Šibenik, str. 53.
[154] Isto, str. 53.
[155] Glavaš I., Karađole A., Pavić J., (2018.), O Tvrđavi Barone iznad Šibenika, Godišnjak Hrvatskoga restauratorskog zavoda, No. 9, Šibenik, str. 53.
[156] Isto, str. 53.
[157] Isto, str. 53.
[158] Isto, str. 53.
[159] Isto, str. 53.

Slika 21. Ostaci izvornog ulaza u tvrđavu Barone u Šibeniku na vanjskom obrambenom bedemu (preuzeto iz: I. Glavaš, A. Karađole i J. Pavić, 2018., str. 54., snimio: I. Glavaš, 2018.)

Slika 22. Ostaci izvornog ulaza tvrđave Barone s unutarnje strane (preuzeto iz: I. Glavaš, A. Karađole i J. Pavić, 2018., str. 54., snimio: I. Glavaš, 2015.)

Dakle, od materijalnih ostataka arhitekture na tvrđavi Barone jedino je s većom sigurnošću moguće interpretirati izvorni obrambeni bedem sa šetnicom, koji počinje od sjeverozapadne kurtine i ulaza u tvrđavu Barone iz njezine završne faze.[160] Taj obrambeni bedem sa šetnicom je ostatak onoga što se u povijesnim izvorima zove *ridotto del Baron* i što je u drugoj fazi Kandijskog rata providur Antonio Bernardo pretvorio u pravu tvrđavu.[161]

[160] Glavaš I., Karađole A., Pavić J., (2018.), O Tvrđavi Barone iznad Šibenika, Godišnjak Hrvatskoga restauratorskog zavoda, No. 9, Šibenik, str. 54.
[161] Isto, str. 54.

Slika 23. Ostatak obrambenog bedema (snimila: Bruna-Paula Radovčić)

To potvrđuje ranije teorije da je tvrđava Barone građena u dvije faze, odnosno da je prvo podignuta manja utvrda, da bi se Šibenčani obranili od napada Osmanskog carstva, a zatim vrlo brzo sagrađena je tvrđava u obliku u kojem je danas.[162] S obzirom na ograničena arheološka istraživanja tvrđave Barone, nažalost nije bilo moguće rekonstruirati izgled prethodne utvrde *ridotto del Baron,* niti je bilo moguće potvrditi lokaciju vojnih objekata na tvrđavi koji su zasigurno postojali, a o čemu svjedoče i svi grafički prikazi tvrđave.[163] Unatoč činjenici da Coronelli, a poslije njega i Franjo Zavoreo, crta grudobrane na sjeveroistočnom dijelu tvrđave, a prikazuje i topovske otvore, ostaci grudobrana ipak nisu bili pronađeni.[164] Na činjenicu da su grudobrani postojali, upućuje i izvorni kordonski vijenac koji se vidi na sjeveroistočnoj kurtini i mjestimično na oba polubastiona.[165] Na tvrđavi Barone grudobran je bio izvorno vjerojatno vrlo uzak, možda samo metar ili metar i pol debljine, sav ispunjen zemljom, što bi bilo opravdanje za to što u iskapanjima nisu nađeni nikakvi ostaci grudobrana.[166] Što se tiče topovskih otvora, autori ovog članka mišljenja su da je i njihovo postojanje, kako to pokazuju grafike, vrlo upitno, jer nigdje izvana (ni na kurtini ni na polubastionima) nema naznake ostataka topovskih otvora.[167]

[162] Šibenik in (2015.), https://www.sibenik.in/sibenik/tvrdava-barone-gradila-se-u-najmanje-dvije-faze-sibenski-konzervatori-potvrdili-primarne-povijesne-izvore/33351.html, (pristup 1.6.2020.)
[163] Glavaš I., Karađole A., Pavić J., (2018.), O Tvrđavi Barone iznad Šibenika, Godišnjak Hrvatskoga restauratorskog zavoda, No. 9, Šibenik, str. 57.
[164] Isto, str. 54.
[165] Isto, str. 54.
[166] Isto, str. 54.
[167] Isto, str. 54.

Materijalni nalazi na tvrđavi Barone relativno su skromni.[168] Odnose se uglavnom na metalne predmete vojnog naoružanja i opreme, ulomaka keramike i stakla.[169] Prema mišljenju autora, najzanimljiviji nalaz su tri olovna puščana zrna, kuglastog oblika, promjera 16-18 mm, a datiraju od XV. do XIX. stoljeća.[170] Također je pronađena željezna ostruga datirana od XV. do XVI. stoljeća, ulomak stakla tamnozelene boje datirana od XVII. stoljeća.[171] Od keramike su pronađeni ulomci posuda tipične novovjekovne glazirane keramike, među kojima treba spomenuti tzv. *slip ware* (*invetriata*) koja je na ovom lokalitetu zastupljena s nekoliko ulomaka.[172] Uglavnom se radi o lončićima i zdjelama, koji se mogu datirati od XVI. do XX. stoljeća.[173] Na tvrđavi Barone pronađeni su i ulomci gravirane engobirane keramike, zastupljeni su otvoreni i zatvoreni oblici posuđa te su uglavnom slikani zelenom bojom.[174] Najviše je pronađeno majolike, primjerci ulomaka vrčeva i zdjela, oni s geometrijsko-vegetabilnim motivima uglavnom se datiraju u XVI. i XVII. stoljeće.[175] Majolika je vrsta glazirane keramike koja ima neprozirnu kositrenu glazuru, koja se mogla ukrašavati.[176]

Slika 24. Materijalni nalazi pronađeni na tvrđavi Barone – tri olovna puščana zrna (lijevo) i željezna ostruga (desno) (preuzeto iz: I. Glavaš, A. Karađole i J. Pavić, 2018., str. 56., izradila: A. Karađole, 2016.)

[168] Glavaš I., Karađole A., Pavić J., (2018.), O Tvrđavi Barone iznad Šibenika, Godišnjak Hrvatskoga restauratorskog zavoda, str. 55.
[169] Isto, str. 55.
[170] Isto, str. 55.
[171] Isto, str. 55.
[172] Isto, str. 56.
[173] Isto, str. 56.
[174] Isto, str. 57.
[175] Isto, str. 57.
[176] Isto, str. 57.

Slika 25. Materijalni nalazi pronađeni na tvrđavi Barone – ulomak stakla tamnozelene boje (lijevo) i ulomak posude od glazirane keramike tzv. *slip ware* (desno) (preuzeto iz: I. Glavaš, A. Karađole i J. Pavić, 2018., str. 56., izradila: A. Karađole, 2016.)

Neki stručnjaci su odavno upozoravali da tvrđava Barone nije do kraja istražena i da se „trči pred rudo“ njezinom turističkom valorizacijom prije nego se ta lokacija potpuno istraži jer postoje sumnje da ona krije puno više nalaza od onih koji su do sada poznati i da na to upućuje povijest njezina nastajanja.[177]

[177] Tvrđava kulture Šibenik (2015.), https://tvrdjava-kulture.hr/hr/novosti/senzacionalno-otkrice-na-tvrdavi-barone-koje-se-moglo-ocekivati-tvrdava-je-gradena-u-dvije-faze/, (pristup 1.6.2020.)

2.6. Stanje tvrđava sv. Ivana i Barone prije obnove

Prestankom osmanske opasnosti nakon Kandijskog rata, tvrđave polako gube vojnu funkciju, što je uzrokovalo njihovo propadanje.[178] O tome što se događalo s tvrđavama nakon Kandijskog rata nema puno podataka u literaturi. Tvrđava Barone je za razliku od tvrđave sv. Ivana doživjela nešto veće promjene.

Na samom kraju Prve austrijske uprave nad Dalmacijom 1805. godine, austrijski inženjerski časnik Maximilian de Traux izrađuje priručnik s obrisom pojedinih utvrda nekadašnje Dalmacije i Albanije.[179] Opis šibenskih fortifikacija De Traux počinje tvrđavama sv. Ivana i susjednom tvrđavom Barone za koje kaže da su važne, ali da su zahvaljujući nebrizi mletačkih vlasti u vrlo slabom građevinskom stanju.[180] Predlaže da se obje tvrđave ojačaju, što je siguran znak da su tijekom Prve austrijske uprave tvrđave sv. Ivan, a posebno Barone još smatrane važnim vojnim objektima.[181]

Nešto kasnije, 1818. godine, car Franjo I. piše o tvrđavi Barone, tvrdeći da je tvrđava još uvijek ruševna i da nema mnogo zgrada, ali je još uvijek u boljem stanju od eksplozijom oštećene tvrđave sv. Mihovila.[182] Prva javna dražba na kojoj je tvrđava prodana šibenskoj općini organizirana je 1902. godine, a 1906. godine općinska uprava nazvala ju je tvrđavom Šubićevac, u čast hrvatske plemićke obitelji Šubić.[183] S vremenom su svi izvorni objekti na tvrđavi porušeni, a tvrđava se hortikulturno uređuje kao park.[184] Nekoliko godina poslije, 1912. godine osnovano je društvo „Šubićevac“, koje upravlja tvrđavom u svrhu uljepšavanja Šibenika.[185] U to vrijeme na tvrđavi postoji i restoran.[186] Godine 1931. tvrđava Barone prelazi u državne ruke.[187] Nakon toga je na njoj probijen novi ulaz u sjeverozapadnom bedemu, preoblikovan je veći dio vanjskih zidova

[178] Bogdan, Z. (2014), Kako su Šibenčani gradili i obnovili Barone, Bilten društva za očuvanje Šibenske baštine Juraj Dalmatinac, broj treći, Šibenik, str. 53.
[179] Glavaš I., Pavić J. (2016.), Tvrđava sv.Ivana u Šibeniku – nove spoznaje i istraživanja, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, No. 40, Šibenik, str. 101-102.
[180] Isto, str. 102.
[181] Glavaš I., Karađole A., Pavić J., (2018.), O Tvrđavi Barone iznad Šibenika, Godišnjak Hrvatskoga restauratorskog zavoda, No. 9, Šibenik, str. 50.
[182] Isto, str. 50.
[183] Isto, str. 50.
[184] Bogdan, Z. (2014), Kako su Šibenčani gradili i obnovili Barone, Bilten društva za očuvanje Šibenske baštine Juraj Dalmatinac, broj treći, Šibenik, str. 53.
[185] Glavaš I., Karađole A., Pavić J., (2018.), O Tvrđavi Barone iznad Šibenika, Godišnjak Hrvatskoga restauratorskog zavoda, No. 9, Šibenik, str. 50.
[186] Isto, str. 50.
[187] Isto, str. 50.

grudobrana tvrđave.[188] Također, izgrađena je kamena kuća koja je u početku služila kao meteorološka stanica, a zatim kao ugostiteljski objekt s plesnom terasom.[189] U tom razdoblju bila je popularno okupljalište mladih.[190] Međutim, bez značajnijih zahvata, pod utjecajem atmosferskih uvjeta i ljudskim djelovanjem, zidovi se urušavaju, izvorna vrata su zazidana, a ugostiteljski objekt je razrušen.[191] Tijekom Drugog svjetskog rata uz sjeveroistočni polubastion sagrađen je bunker.[192] 2005. godine Josip Ćuzela u svojoj knjizi *Šibenski fortifikacijski sustav* donosi detaljan opis tadašnjeg stanja tvrđave. Piše kako je tvrđava Barone osobito propala, da joj je dio kortine prema jugu srušen i ponovo izgrađen, te da tvrđavu danas ugrožava i nekontroliran rast drveća.[193] Godine 2011. Gradsko vijeće grada Šibenika donijelo je odluku po kojoj upravljanje tvrđavom Barone prepušta Društvu „Juraj Dalmatinac".[194] Dobivanjem tvrđave na upravljanje u Društvu se pristupilo traženju ideja i promišljanju buduće namjene tvrđave.[195] Osnovna vodilja bila je kako obnoviti tvrđavu i stvoriti dodatnu atrakcijsku osnovu – učiniti je samoodrživom u financijskom smislu.[196] Ukratko, cilj je bio restaurirati, revitalizirati i održivo koristiti tvrđavu na dobrobit i korist svih građana Šibenika.[197]

[188] Glavaš I., Karađole A., Pavić J., (2018.), O Tvrđavi Barone iznad Šibenika, Godišnjak Hrvatskoga restauratorskog zavoda, No. 9, str. 50.
[189] Bogdan, Z. (2014), Kako su Šibenčani gradili i obnovili Barone, Bilten društva za očuvanje Šibenske baštine Juraj Dalmatinac, broj treći, Šibenik, str. 53.
[190] Isto, str. 53.
[191] Isto, str. 53.
[192] Glavaš I., Karađole A., Pavić J., (2018.), O Tvrđavi Barone iznad Šibenika, Godišnjak Hrvatskoga restauratorskog zavoda, No. 9, Šibenik, str. 50.
[193] Ćuzela, J. (2005.), Šibenski fortifikacijski sustav, Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić", str. 100.
[194] Bogdan, Z. (2014), Kako su Šibenčani gradili i obnovili Barone, Bilten društva za očuvanje Šibenske baštine Juraj Dalmatinac, broj treći, Šibenik, str. 54.
[195] Isto, str. 54.
[196] Isto, str. 54.
[197] Isto, str. 54.

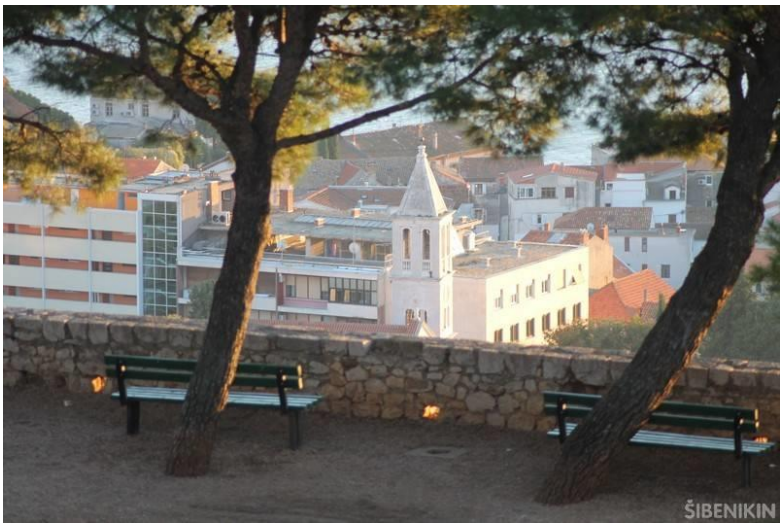
Slika 26. Pogled na tvrđavu Barone iz zraka prije obnove (preuzeto s: https://www.mok.hr/volim-sibenik/item/15084-tko-je-baron-von-degenfeld-po-kojem-je-tvrdava-barone-dobila-ime, pristup 12.9.2020.)

Slika 27. Terasa nekadašnjeg restorana na tvrđavi Barone (preuzeto s: https://www.mok.hr/volim-sibenik/item/15084-tko-je-baron-von-degenfeld-po-kojem-je-tvrdava-barone-dobila-ime, pristup 12.9.2020.)

Slika 28. Ruševni ugostiteljski objekt s plesnom terasom (preuzeto s: https://sibenskiportal.hr/naslovna/obnova-tvrdave-barone-dokaz-da-se-u-sibeniku-moze-zivjeti-a-raditi-svjetske-stvari/, pristup 12.9.2020.)

Slika 29. Tvrđava Barone kada je bila u funkciji parka, okupljališta mladih (preuzeto s: https://www.sibenik.in/foto/pogled-s-tvrave-barone-2/2287#, pristup 12.9.2020.)

Kako je ranije navedeno, tvrđava sv. Ivana doživjela je znatno manje promjene od tvrđave Barone. U literaturi se ne navode značajnije arhitektonske promjene na njoj, međutim kao i za tvrđavu Barone, Josip Ćuzela opisao je njezino stanje 2005. godine. Opisuje vanjski dio tvrđave koji je djelomično urušen, posebno bočne zidine, koje su trebale spriječiti direktne udare u bokove tvrđave sa zapadne i istočne strane.[198] Od tih zidova prema sjeveru se nastavlja relativno niski zid

[198] Ćuzela, J. (2005.), Šibenski fortifikacijski sustav, Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, str. 99.

koji dolazi do kraja ravnog platoa, gdje završava polubastionom malih dimenzija.[199] Od tog polubastiona ide kratka kortina do drugog polubastiona na istočnoj strani.[200] Dio vanjskih dijelova tvrđave, o kojem je riječ, građen je kamenom.[201] Pretpostavio je da su Scottova kliješta i obrambeni jarak razrušeni, odnosno da nisu sačuvani, što se novim arheološkim iskapanjima pokazalo suprotnim.[202] Smatrao je da su kliješta srušena kad je nakon Drugog svjetskog rata na tom prostoru izgrađeno igralište, koje se zvalo Tanaja.[203] Baš kao i za tvrđavu Barone, Društvo „Juraj Dalmatinac“ iniciralo je revitalizaciju tvrđave sv. Ivana.[204]

Slika 30. Pogled na tvrđavu sv. Ivana iz zraka prije obnove (preuzeto s: https://www.sibenik-tourism.hr/lokacije/tvrdava-sv-ivana/5.html, pristup 12.9.2020.)

Slika 31. Nekadašnje igralište na tvrđavi sv. Ivana (preuzeto s: https://www.sibenik.in/bastina/najvece-istrazivanje-u-dalmaciji-nije-ni-pocelo-a-sibenska-tvr-ava-vec-otkriva-svoje-tajne/52826.html#, pristup 12.9.2020.)

[199] Ćuzela, J. (2005.), Šibenski fortifikacijski sustav, Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, str. 99.
[200] Isto, str. 99.
[201] Isto, str. 99.
[202] Isto, str. 99.
[203] Isto, str. 99.
[204] Juraj Dalmatinac (2019.) ,http://www.jurajdalmatinac.com/?p=2584, (pristup 18.7.2020.)

2.7. Revitalizacija tvrđava sv. Ivana i Barone

2.7.1. Tvrđava sv. Ivan

Revitalizacija područja tvrđave sv. Ivana najveći je projekt ikad dodijeljen Gradu Šibeniku iz fondova Europske unije.[205] Prijedlog idejnog rješenja tvrđave sv. Ivana izradili su zagrebački arhitekti prof.dr.sc. Dina Vulin Ileković, dipl.ing.arh. i izv.prof. Boris Ileković, dipl.ing.arh. (arhitektonski studio Vulin i Ileković d.o.o) po narudžbi Društva za očuvanje šibenske baštine „Juraj Dalmatinac".[206] Društvo je volonterskim 'zrno po zrno' radom priredilo preduvjete, izradilo geodetski snimak utvrde i pribavilo konzervatorski elaborat što je rezultiralo dobivanjem sredstava od Ministarstva kulture za izradu idejnog rješenja.[207] Radovi na obnovi tvrđave sv. Ivana vrijedni su ukupno 47,7 milijuna kuna, većinski dio financira Europski fond za regionalni razvoj, a ostatak Grad Šibenik, radove izvode tvrtke Inovator i A3.[208] Rekonstrukcija tvrđave sv. Ivana, ukupne površine 18.657 metara četvornih, predviđa obnovu i opremu dvije cjeline tvrđave, sjeverni dio poznat kao „Kliješta" i južni zvan „Zvijezda".[209]

Slika 32. Radovi na obnovi tvrđave sv. Ivana u Šibeniku (preuzeto s: https://www.youtube.com/watch?v=wO8gURozHJU&feature=emb_title, pristup 12.9.2020.)

[205] Tvrđava kulture Šibenik, https://www.tvrdjava-kulture.hr/hr/tvrdava-svetog-ivana/projekt-revitalizacije/, (pristup 1.9.2020.)
[206] Juraj Dalmatinac, http://www.jurajdalmatinac.com/?page_id=962, (pristup 1.9.2020.)
[207] Tris (2013.), http://tris.com.hr/2013/12/na-sibenskoj-utvrdi-sv-ivana-atrakcije-zeleni-labirint-igracke-koje-proizvode-energiju-zracni-tramvaj/, (pristup 1.9.2020.)
[208] Telegram (2019.), https://www.telegram.hr/zivot/fora-vijest-na-sibenskoj-tvrdavi-sv-ivana-arheolozi-su-pronasli-zidove-iz-1648-godine/, (pristup 1.9.2020.)
[209] Tvrđava kultura Šibenik, https://www.tvrdjava-kulture.hr/hr/tvrdava-svetog-ivana/projekt-revitalizacije/, (pristup 1.9.2020.)

Slika 33. Radovi na obnovi tvrđave sv. Ivana (preuzeto s: https://www.youtube.com/watch?v=wO8gURozHJU&feature=emb_title, pristup 12.9.2020.)

Slika 34. Radovi na obnovi tvrđave sv. Ivana (preuzeto s: https://www.youtube.com/watch?v=wO8gURozHJU&feature=emb_title, pristup 12.9.2020.)

Obnovit će se i sanirati ziđe s danas zazidanim topovskim otvorima, stara cisterna i manji stari objekti prisutni unutar zvjezdastog, najstarijeg dijela.[210] Nivelirat će se unutrašnji platoi prema izvornom stanju te naznačiti zaštitni jarak vidljiv na starim prikazima tvrđave.[211] Uklonit će se repetitor, igralište i tribine, odnosno recentne dogradnje i intervencije u prostoru koje

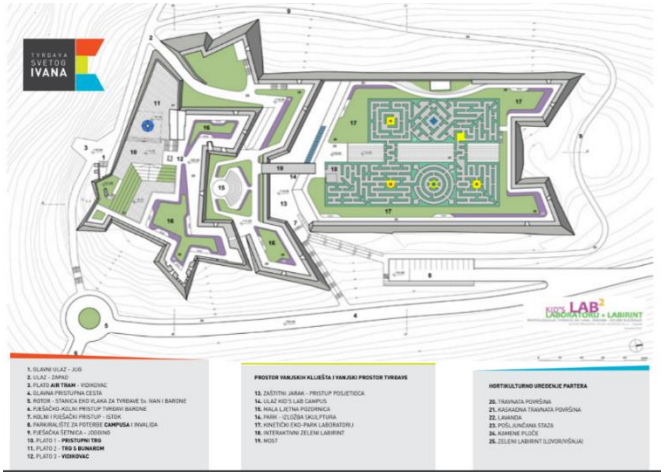
[210] Vulin Ileković D. , Ileković B. (2014), Tvrđava sv. Ivana – Šibenik KID'S LAB[2] LABORATORIJ+LABIRINT, Bilten društva za očuvanje Šibenske baštine Juraj Dalmatinac, broj teći, Šibenik, str. 45.
[211] Isto, str. 45.

evidentno narušavaju povijesnu vrijednost tvrđave. [212] Omogućit će se ophod zidina uz prekrasne vizure.[213] Obnovljeni stari objekti uz cisternu služit će kao manji informativni centar i mala trgovina suvenirima, a postojeća i u starim prikazima vidljiva visinska razlika između gornjeg vidikovca i donjih platoa, iskoristit će se za smještaj caffe-bistroa s terasom.[214] Ispod njega, ukopana na razini vanjskog zaštitnog jarka, nalazit će se multifunkcionalna dvorana za priredbe, predavanja, projekcije, događanja ili proslave.[215] Cisterna se vraća u funkciju prikupljanja kišnice koja se filtrira i koristi za navodnjavanje ozelenjenih površina.[216] Gornja ploha vanjskog dijela tvrđave uglavnom je ozelenjena, a dominirat će motiv zelenog labirinta od lovor-višnje, zamišljen kao interaktivno mjesto zabave, slobodnog vremena, opuštanja i edukacije.[217] U slobodnom prostoru između zelenog labirinta i zidina nalazit će se kinetičko dječje igralište sa spravama za generiranje električne energije te šetnica uz zidine i manji, plitki amfiteatralni prostor uz sjeverni zid najstarijeg dijela.[218] Znanstveno-edukacijski campus mladih (kids lab^2 camp) bio bi smješten u zapadnom dijelu vanjskih kliješta.[219] Teme istraživanja bile bi povijesno-geografske i vezane za povijest umjetnosti – a sve u kontekstu proučavanja utvrda na prostoru Jadrana i Mediterana.[220] Osim zajedničkih prostora dostupnih javnosti-učionice, izložbenog prostora, radionice i knjižnice, campus bi omogućavao smještaj za maksimalno 48 sudionika (u 12 soba) s 2-4 voditelja (u 2 sobe), a imao bi i prostor za doručak s malom kuhinjom.[221] Također, u podnožju južnog ulaza trebala bi biti ukopana stanica zračnog tramvaja – AIR TRAM koji bi povezivao sadašnji Vatrogasni dom (prenamijenjen u objekt za prihvat posjetitelja grada Šibenika / TIC- turistički info centar) i tvrđavu sv. Ivana.[222]

[212] Vulin Ileković D. , Ileković B. (2014), Tvrđava sv. Ivana – Šibenik KID'S LAB^2 LABORATORIJ+LABIRINT, Bilten društva za očuvanje Šibenske baštine Juraj Dalmatinac, broj teći, Šibenik, str. 45.
[213] Isto, str. 45.
[214] Isto, str. 45.
[215] Isto, str. 45-46.
[216] Isto, str. 46.
[217] Isto, str. 46.
[218] Isto, str. 46.
[219] Isto, str. 46.
[220] Isto, str. 46.
[221] Isto, str. 46.
[222] Tris (2013.), http://tris.com.hr/2013/12/na-sibenskoj-utvrdi-sv-ivana-atrakcije-zeleni-labirint-igracke-koje-proizvode-energiju-zracni-tramvaj/, (pristup 1.9.2020.)

Slika 35. Projekt revitalizacije tvrđave sv. Ivana- vanjski izgled (preuzeto s: http://www.jurajdalmatinac.com/?p=2584, pristup 12.9.2020.)

Slika 36. Projekt revitalizacije tvrđave sv. Ivana- situacija (preuzeto s: http://www.jurajdalmatinac.com/wp-content/sv-ivan/SvIvan-deplijan-mali.pdf, pristup 12.9.2020.)

Slika 37. Shema kinetičkog parka i interaktivnog zelenog labirinta na tvrđavi sv. Ivana (preuzeto s: http://www.jurajdalmatinac.com/?page_id=962, pristup 12.9.2020.)

Cilj revitalizacije tvrđave sv. Ivana je unaprjeđenje turističke i kulturne ponude grada Šibenika, te pozicioniranje Šibenika kao kulturno-turističke atrakcije u kojoj se uspješno spajaju tradicija i moderne tehnologije.[223] Također, cilj je da revitalizirana tvrđava sv. Ivana predstavlja kanal za promociju (lokalnih) malih i srednjih poduzetnika.[224] Obnova tvrđave trebala je započeti u srpnju 2016. godine, međutim radovi su kasnili iz dva razloga; prvi razlog je što je izvedbeni projekt trebalo doraditi i uskladiti s elementima projekta za koje je Grad Šibenik dobio europska sredstva.[225] Drugi razlog je, što je prvobitni troškovnik izašao izvan definiranih okvira, te je trebao biti korigiran.[226] Na tvrđavi Barone, 3. svibnja 2019. godine, potpisan je ugovor o izvođenju radova na projektu revitalizacije tvrđave sv. Ivana, a potpisali su ga gradonačelnik Grada Šibenika Željko Burić i Domagoj Nikolac, predstavnik Zajednice ponuditelja INOVATOR d.o.o. i A3 d.o.o, što je obilježilo početak radova na najvećoj šibenskoj tvrđavi.[227] Prema procjeni šibenskog dogradonačelnika Danijela Milete, radovi bi trebali biti gotovi za dvije godine od početka radova.[228] Prema najnovijim vijestima koje prenosi Jutarnji list, jedan od najzahtjevnijih građevinsko-restauratorskih zahvata na obali, odvija se po planu, te izvođači daju sve od sebe kako bi se šibenska baština što prije predstavila u punom sjaju.[229]

2.7.2. Tvrđava Barone

Druga po redu obnovljena šibenska tvrđava je Barone. Nositelj projekta je Grad Šibenik, a sama obnova započela je inicijativom Društva za očuvanje šibenske baštine „Juraj Dalmatinac“.[230] Autori projekta su mag.ing.arh. Ivana Lozić, ing.arch. Marko Paić, ing.aedif. Petar Reljanović i dipl. dizajner Antonio Šunjerga, članovi arhitektonskog studija 25,4 mm d.o.o.[231] Ukupna vrijednost projekta je bila 1.377.165,38 EUR od kojih je Europska Unija dodijelila Gradu

[223] Tvrđava kulture Šibenik, https://www.tvrdjava-kulture.hr/hr/tvrdava-svetog-ivana/projekt-revitalizacije/, (pristup 1.9.2020.)
[224] Isto, (pristup 1.9.2020.)
[225] Šibenik in (2018.), https://www.sibenik.in/sibenik/opet-je-produzen-rok-natjecaja-za-izvo-aca-radova-na-trecoj-sibenskoj-tvr-avi-koju-obnavljaju-europskim-novcem/101087.html, (pristup 1.9.2020.)
[226] Isto, (pristup 1.9.2020.)
[227] Juraj Dalmatinac (2019.), http://www.jurajdalmatinac.com/?p=2584, (pristup 1.9.2020.)
[228]Šibenik in (2019.), https://www.sibenik.in/sibenik/na-vidiku-je-pocetak-obnove-tvr-ave-sv-ivana-vrlo-brzo-krecu-radovi-a-procjena-je-da-ce-sve-biti-gotovo-kroz-2-godine/105886.html (pristup 1.9.2020.)
[229] Jutarnji list (2020.), https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/spektakularni-prizori-iz-zraka-evo-kako-teku-radovi-koji-ce-preporoditi-sibensku-tvrdavu-sv-ivana-15014865, (pristup 3.9.2020.)
[230] Tvrđava kulture Šibenik, https://www.tvrdjava-kulture.hr/hr/tvrdava-barone/revitalizacija-tvrdave/, (pristup 3.9.2020.)
[231] Isto, (pristup 3.9.2020.)

993.900,25 EUR, a ostatak je financirao Grad Šibenik.[232] Za izvođače radova na tvrđavi prvo je odabrana zadarska tvrtka Ploter koje je početkom 2016. godine napustila tvrđavu bez da je posao dovršila, pa je njezin posao preuzela šibenska tvrtka Bemix.[233] Početak radova bio je u lipnju 2014. godine, a završetak i svečano otvorenje tvrđave u siječnju 2016. godine. [234]

Slika 38. Radovi na obnovi tvrđave Barone (2015.) (preuzeto s: https://www.sibenik.in/?novosti=sibenik&title=foto-skele-na-sibenskoj-tvrdavi-barone&id=33970&fb_comment_id=627321277390576_627395894049781, pristup 12.9.2020.)

Slika 39. Radovi na obnovi tvrđave Barone (2015.) (preuzeto s: https://www.sibenik.in/?novosti=sibenik&title=foto-skele-na-sibenskoj-tvrdavi-barone&id=33970&fb_comment_id=627321277390576_627395894049781, pristup 12.9.2020.)

[232] Tvrđava kulture Šibenik, https://www.tvrdjava-kulture.hr/hr/tvrdava-barone/revitalizacija-tvrdave/, (pristup 3.9.2020.)
[233] Šibenik in (2016.), https://www.sibenik.in/sibenik/mileta-obisao-gradiliste-koje-je-napustio-izvo-ac-tvr-ava-barone-bit-ce-otvorena-sljedeci-petak-kako-je-i-bilo-planirano/54181.html#, (pristup 3.9.2020.)
[234] Tvrđava kulture Šibenik, https://www.tvrdjava-kulture.hr/hr/tvrdava-barone/revitalizacija-tvrdave/,(pristup 3.9.2020.)

Osnovna vizija ovog projekta bila je restauracija, revitalizacija i održivo korištenje tvrđave Barone i njezine kulturno-turističke valorizacije.[235] Projekt revitalizacije temeljio se na nekoliko osnovnih počela: diskretna i suzdržana nova arhitektonika koja ne konkurira tvrđavnom sklopu, nježno i nenametljivo tretiranje okoliša unutar perimetra tvrđave s minimalnim intervencijama te poštivanje zatečene nivelacije terena, poštivanje niže i više razine unutar tvrđave.[236] Obnovljeni su, sanirani i nadograđeni perimentarni zidovi tvrđave, rekonstruirani su grudobrani u sjevernim kliještima, te unutar četiri rekonstruirana topovska otvora postavljene su replike topova.[237] Izgrađen je suvremeni gastro-degustacijski centar sa suvenirnicom, izložbenom galerijom te sanitarnim sklopom smještenim na donjoj razini; novi objekt ima funkciju ostakljenog vidikovca i dio je postava muzeja na otvorenom.[238] Tvrđava je dobila novu AR (*augmented reality*) atrakciju koja predstavlja proširenu stvarnost pomoću koje su se oživjeli likovi i događaji iz prošlog vremena, odnosno posjetitelji imaju pogled u autentičan svijet prošlih vremena kroz tablet, smartphone, računalo.[239] Virtualni muzej AR prikazuje priču o borbi s Osmanskim carstvom iz kolovoza i rujna 1647. godine.[240] Ulaz tvrđave nalazi se u sjeverno zapadnom zidu tvrđave, te je tretiran kao novi umetak unutar postojećeg zida.[241] Koristeći prelazak iz niže na višu nivelaciju terena i poštujući konfiguraciju terena na istočnom dijelu tvrđave izgrađen je amfiteatar s podijem s otprilike 100 sjedećih mjesta za manje intimne koncerte, poetske večeri, prezentacije i predavanja.[242] Tvrđava Barone ovim je projektom postala prepoznatljivi spomenik kulturne baštine u gradu Šibeniku, svakodnevno dostupan posjetiteljima, koji promovira revalorizaciju i revitalizaciju hrvatskih kulturnih dobara.[243]

[235] 25zarez4mm, http://25zarez4mm.hr/, (pristup 3.9.2020.)
[236] Lozić, I. (2014.), Tvrđava Barone, Bilten društva za očuvanje Šibenske baštine Juraj Dalmatinac, broj treći, Šibenik, str. 49.
[237] Isto, str. 49-50.
[238] Isto, str. 50.
[239] Isto, str. 50.
[240] Isto, str. 50.
[241] Isto, str. 51.
[242] Isto, str. 51.
[243] Tvrđava kulture Šibenik, https://www.tvrdjava-kulture.hr/hr/tvrdava-barone/revitalizacija-tvrdave/, (pristup 3.9.2020.)

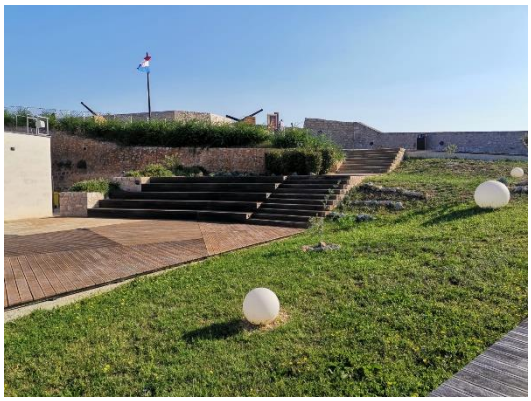
Slika 40. Projekt revitalizacije tvrđave Barone-vanjski izgled (preuzeto s: http://www.jurajdalmatinac.com/?attachment_id=737, pristup 12.9.2020.)

Slika 41. Skica idejnog projekta revitalizacije tvrđave Barone (preuzeto s: https://www.facebook.com/JurajDalmatinac.drustvozaocuvanje.sibenske.bastine/photos/a.371585812895933/966562356731606/?type=3&theater, pristup 12.9.2020.)

Slika 42. Pogled na ugostiteljski objekt na tvrđavi Barone (snimila: Bruna-Paula Radovčić, 2020.)

Slika 43. i 44. Tvrđava Barone – plato (lijevo) i terasa ugostiteljskog objekta (desno) (snimila: Bruna-Paula Radovčić)

Slika 45. Dječje igralište na tvrđavi Barone (snimila: Bruna-Paula Radovčić)

Slika 46. Ulaz na tvrđavu Barone (snimila: Bruna-Paula Radovčić)

3. Zaključak

Od ukupno četiri tvrđave grada Šibenika, u ovom završnom radu detaljno su opisane dvije tvrđave – Barone i sv. Ivan. Izgrađene su za vrijeme Kandijskog rata u Dalmaciji kao jedan od glavnih dijelova obrambenog fortifikacijskog sustava grada. Izgradnja obiju tvrđava započela je 1646. godine. Tvrđave su izgrađene u svega nekoliko mjeseci, te su odigrale ključnu ulogu u obrani grada od Osmanskog carstva i time je spriječeno zauzimanje jedne od najvažnijih luka tog doba. Tvrđava Barone ima zvjezdasti tlocrt, a tvrđava sv. Ivana tlocrt u obliku polumjeseca s kliještima. Zajedničko im je što imaju prostrane platforme za manipulaciju topovima. Izgradnja i proširenje tvrđave sv. Ivana može se podijeliti u tri glavne faze. Prva se odnosi na vrijeme napada na Šibenik 1646. i 1647. godine, druga faza se odnosi na adaptacije od 1648. do 1649. godine, a treća se odnosi na formiranje vanjskih utvrđenja do 1664.godine. Tvrđava Barone građena je u dvije faze. U prvoj fazi tvrđava je bila *rastello nuovo* koja nije imala karakteristike prave tvrđave, te je kasnije u vrijeme providura Antonia Bernarda dobila svoj današnji oblik. U arheološkim istraživanjima obiju tvrđava, pronađeni su obrambeni zidovi starijih faza tvrđava, novi nalazi koji do tada nisu bili poznati istraživačima, te skromna količina sitnih materijalnih nalaza. Nakon što su tvrđave izgubile svoju primarnu funkciju kao vojni objekti, započelo je njihovo propadanje. Tijekom godina promijenile su nekoliko različitih funkcija. Zbog toga ih je bilo nužno obnoviti i vratiti im njihov nekadašnji puni sjaj. Tvrđava Barone revitalizacijom je postala prepoznatljiv spomenik kulturne baštine, svakodnevno dostupan posjetiteljima koji promovira revalorizaciju i revitalizaciju hrvatskih kulturnih dobara.[244] Kako je ranije navedeno, tvrđava sv. Ivana je u procesu revitalizacije, te je jedan od najzahtjevnijih građevinsko-restauratorskih zahvata na Jadranskoj obali. Njezinom revitalizacijom očekuje se napredak turističke i kulturne ponude grada Šibenika.[245]

[244] Tvrđava kulture Šibenik, https://tvrdjava-kulture.hr/hr/tvrdava-barone/revitalizacija-tvrdave/, (pristup 4.9.2020.)
[245] Tvrđava kulture Šibenik, https://tvrdjava-kulture.hr/hr/tvrdava-svetog-ivana/projekt-revitalizacije/, (pristup 4.9.2020.)

4. Literatura

Knjige:

Grubišić, S. (1974.), Šibenik kroz stoljeća, Šibenik: Muzej grada Šibenika

Zenić, M. (2010.), Stari Šibenik kalama, skalama i butama, Zagreb: Zagrebački holding podružnica AMG

Pavičić, T. (2008.), Šibenik u Kandijskom ratu, Šibenik: Muzej grada Šibenika

Ćuzela, J. (2005.), Šibenski fortifikacijski sustav, Šibenik: Gradska knjižnica „juraj Šižgorić"

Pavić, J. (2018.), Šibenik: Grad tvrđava, Vodič kroz fortifikacije Šibenika i njegovog distrikta u kasnom srednjem i ranom novom vijeku, Šibenik: Javna ustanova u kulturi Tvrđava kulture Šibenik

Pavić, J. (2019.), Arhitekti obrane, Profili autora šibenskih utvrđenja 16. i 17. stoljeća, Šibenik: Tvrđava kulture Šibenik

Članci:

Glavaš I., Pavić J. (2016.), Tvrđava sv. Ivana u Šibeniku – nove spoznaje i istraživanja, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, No.4, Šibenik, 91-103.

Glavaš I., Karađole A., Pavić J. (2018.), O Tvrđavi Barone iznad Šibenika, Godišnjak Hrvatskog restauratorskog zavoda, No. 9, Šibenik, 49-104.

Glavaš I. (2017.), Barutane (polveriere) na tvrđavama sv. Nikole i sv. Ivana u Šibeniku, Ars Adriatica, No. 7, Zadar, 213-226.

Bogdan, Z. (2014.), Kako su Šibenčani gradili i obnovili Barone, Bilten društva za očuvanje Šibenske baštine Juraj Dalmatinac, broj treći, Šibenik, 52-55.

Vulin Ileković D., Ileković B. (2014.), Tvrđava sv. Ivana – Šibenik KID'S LAB^2 LABORATORIJ+LABIRINT, Bilten društva za očuvanje Šibenske baštine Juraj Dalmatinac, broj treći, Šibenik, 44-47.

Lozić, I. (2014.), Tvrđava Barone, Bilten društva za očuvanje Šibenske baštine Juraj Dalmatinac, broj treći, Šibenik, 48-51.

Internetski izvori:

Statut Grada Šibenika, http://www.sibenik.hr/dokumenti/statut-grada

Juraj Dalmatinac, http://www.jurajdalmatinac.com/?p=1533

Telegram, https://www.telegram.hr/zivot/fora-vijest-na-sibenskoj-tvrdavi-sv-ivana-arheolozi-su-pronasli-zidove-iz-1648-godine/

Šibenski – Slobodna Dalmacija, https://sibenski.slobodnadalmacija.hr/sibenik/kultura/bastina/povjesnicar-josip-pavic-o-tvrdavi-smo-do-sada-mogli-reci-tek-nekoliko-recenica-a-sada-mozemo-satima-pricati-nbsp-623939

Tvrđava kulture Šibenik, https://www.tvrdjava-kulture.hr/hr/novosti/mileta-obisao-gradevinske-i-arheoloske-radove-na-tvrdavi-barone/

Šibenik in, https://www.sibenik.in/sibenik/tvrdava-barone-gradila-se-u-najmanje-dvije-faze-sibenski-konzervatori-potvrdili-primarne-povijesne-izvore/33351.html

Tvrđava kulture Šibenik, https://tvrdjava-kulture.hr/hr/novosti/senzacionalno-otkrice-na-tvrdavi-barone-koje-se-moglo-ocekivati-tvrdava-je-gradena-u-dvije-faze/

Juraj Dalmatinac, http://www.jurajdalmatinac.com/?p=2584

Tvrđava kulture Šibenik, https://www.tvrdjava-kulture.hr/hr/tvrdava-svetog-ivana/projekt-revitalizacije/

Juraj Dalmatinac, http://www.jurajdalmatinac.com/?page_id=962

Tris, http://tris.com.hr/2013/12/na-sibenskoj-utvrdi-sv-ivana-atrakcije-zeleni-labirint-igracke-koje-proizvode-energiju-zracni-tramvaj/

Telegram, https://www.telegram.hr/zivot/fora-vijest-na-sibenskoj-tvrdavi-sv-ivana-arheolozi-su-pronasli-zidove-iz-1648-godine/

Šibenik in, https://www.sibenik.in/sibenik/opet-je-produzen-rok-natjecaja-za-izvo-aca-radova-na-trecoj-sibenskoj-tvr-avi-koju-obnavljaju-europskim-novcem/101087.html

Šibenik in, https://www.sibenik.in/sibenik/na-vidiku-je-pocetak-obnove-tvr-ave-sv-ivana-vrlo-brzo-krecu-radovi-a-procjena-je-da-ce-sve-biti-gotovo-kroz-2-godine/105886.html

Jutarnji list, https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/spektakularni-prizori-iz-zraka-evo-kako-teku-radovi-koji-ce-preporoditi-sibensku-tvrdavu-sv-ivana-15014865

Tvrđava kulture Šibenik, https://www.tvrdjava-kulture.hr/hr/tvrdava-barone/revitalizacija-tvrdave/

Šibenik in, https://www.sibenik.in/sibenik/mileta-obisao-gradiliste-koje-je-napustio-izvo-ac-tvr-ava-barone-bit-ce-otvorena-sljedeci-petak-kako-je-i-bilo-planirano/54181.html#

25zarez4mm, http://25zarez4mm.hr/

Darko Antolković, https://darkoantolkovic.wordpress.com/2017/03/01/pojmovnik-utvrdnog-graditeljstva-s-nazivljem-na-engleskom-jeziku/

Sažetak

Završni rad bavi se dvjema tvrđavama grada Šibenika iz XVII. stoljeća – Barone i sv. Ivana. Obrađene teme su povijesni kontekst tvrđava, općenite informacije, arheološka istraživanja, stanje tvrđava prije obnove i sama revitalizacija. Tvrđava Barone i sv. Ivana predstavljaju rijedak primjer gradskog fortifikacijskog sustava zbog svoje iznimne očuvanosti. Tvrđava Barone je kroz projekt revitalizacije zamišljena kao dio turističke ponude koja nudi kulturne manifestacije, a korištenjem visoke tehnologije približava posjetiteljima burne trenutke iz prošlosti grada. Tvrđava Barone je obnovnom ponovo dovela građane Šibenika na svoje zidine, s kojih kao i nekada uživaju u pogledu na stari dio grada. Revitalizacijom tvrđave sv. Ivana, koja je još u tijeku, cilj je postići jednako uspješan rezultat kao i s tvrđavom Barone, jer se radi o najvećoj šibenskoj tvrđavi koja nudi prostor za široku ponudu raznih edukativno-kulturnih i gastro sadržaja.

Ključne riječi: tvrđava sv. Ivana, tvrđava Barone, Šibenik, revitalizacija, fortifikacijski sustav

Summary

The BA thesis deals with two fortresses of the city of Šibenik from the XVII century – Barone and St. John's. Covered topics include historical context of fortresses, general information about fortresses, archaeological research, the condition of fortresses before reconstruction and revitalization. The fortresses of Barone and St. John's represent a rare example of the city fortification system due to its preservation. The fortress of Barone through the revitalization project was designed as a part of tourist offer that serves as a place for cultural events, and by using hi-tech informs the visitor about turbulent moments of the city past. The renewed fortress of Barone brought together the citizens to admire the beauty of the old city center as they did in some times past. Revitalization of the fortress of St. John's, which is still ongoing, aims to achieve the same successful result, since it is the biggest fortress of Šibenik that offers a wide space for a variety of educational and cultural events as well as gastronomic offer.

Keywords: St John's fortress, Barone fortress, Šibenik, revitalization, fortification system

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja BRUNA-PAULA RADOVČIĆ, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e prvostupnika/ce POVIJESTI UMJETNOSTI I FILOZOFIJE, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mojega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 23.9.2020.

Potpis

Bruna P. Radovčić

Obrazac I.P.

Izjava o pohrani završnog/diplomskog rada (podcrtajte odgovarajuće) u Digitalni repozitorij Filozofskog fakulteta u Splitu

Student/ica: BRUNA-PAULA RADOVČIĆ

Naslov rada: TVRĐAVE BARONE I SV. IVAN U ŠIBENIKU

Znanstveno područje: HUMANISTIČKE ZNANOSTI

Znanstveno polje: POVIJEST UMJETNOSTI

Vrsta rada: ZAVRŠNI RAD

Mentor/ica rada:

dr. sc. Ivana Prijatelj Pavičić, prof

(ime i prezime, akad. stupanj i zvanje)

Komentor/ica rada:

_____

(ime i prezime, akad. stupanj i zvanje)

Članovi povjerenstva:

doc. dr. sc. Ivana Čapeta Rakić , doc. dr. sc. Silva Kalčić

(ime i prezime, akad. stupanj i zvanje)

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog završnog/diplomskog rada (zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju,* NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude:

(a) rad u otvorenom pristupu
(b) rad dostupan studentima i djelatnicima FFST
c) široj javnosti, ali nakon proteka 6 / 12 / 24 mjeseci (zaokružite odgovarajući broj mjeseci).
(zaokružite odgovarajuće)
U slučaju potrebe (dodatnog) ograničavanja pristupa Vašem ocjenskom radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnom tijelu u ustanovi.

Mjesto, nadnevak: 23.9.2020.